

Naša nemocnica

Časopis najmä pre tých, ktorí pri starostlivosti o svoje zdravie využívajú kliniky, oddelenia, ambulancie, preventívne centrum a ďalšie pracoviská Onkologického ústavu sv. Alžbety.

ALŽBETA DURÍNSKA

1207 – 1231

DCÉRA KRÁĽA ONDREJA II. A JEHO
MANŽELKY GERTRÚDY PREŽILA DETSTVO NA
BRATISLAVSKOM HRADĚ. AKO ŠTVORROČNÚ JU
POSLALI NA HRAD WARTBURG.

V ROKU 1221 SA VYDALA ZA ĽUDOVÍTA DURÍNSKEHO,
PO JEHO SMRTI JU Z HRADU VYHNALI.

V ROKU 1228 ZLOŽILA SĽUB CHUDOBY. ZA JEJ
ŽIVOT NAPLNENÝ LÁSKOU K BLÍŽNYM, CHUDOBNÝM
A CHORÝM JU VYHLÁSILI V ROKU 1235 ZA SVÄTÚ.

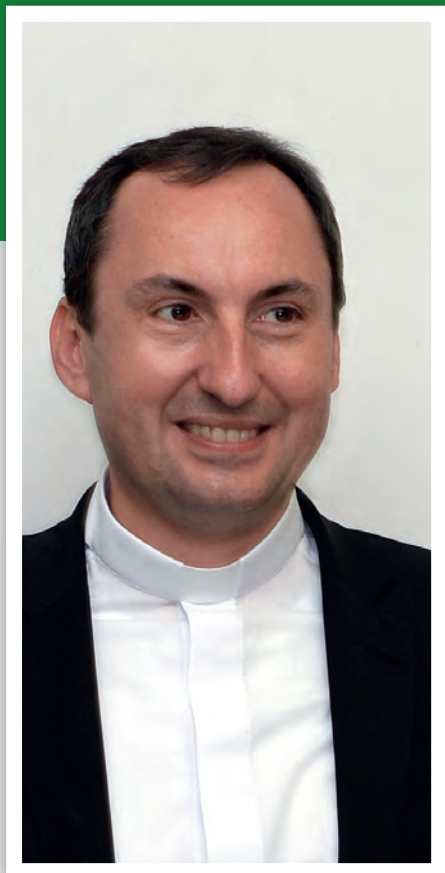
REHOĽA SVÄTEJ ALŽBETY JU UCTIEVA AKO
SVOJU PATRÓNKU

„Dnes sa nám v Dávidovom meste narodil Spasiteľ, Kristus Pán!“ (Lk 2, 11)

Nech táto zvesť, ktorá bola oznámená pastierom pre všetkých ľudí je pre nás zdrojom radosti a pokoja v každodennom živote. Milostiplné a požehnané vianočné sviatky, veľa zdravia a osobných i pracovných úspechov v Novom roku 2021 Vám žela Rehoľa sv. Alžbety, vedenie Onkologického ústavu sv. Alžbety a redakcia časopisu Naša nemocnica.

Tieto Vianoce sú krásne práve tým, že ich tak potrebujeme

Atmosfera Vianoc má v sebe niečo príťažlivé. Hoci ju zažívame každý rok, predsa sa na ňu vždy znovu tešíme, nikdy nezovšednie. Chápanie Vianoc rastie s človekom, od dieťaťa po starca, celý čas majú čo ponúknuť.

Začína to zvonka, akoby z diaľky, najprv sa to zdá príliš skoro, postupne, s ubúdajúcim svetlom pribúda tónov kolied. Atmosféra presakuje do človeka, hoci by sa zo začiatku aj bránil, nájde si cestu, až prenikne celkom k srdcu. A tam sa usídli, úplne ho ovládne. A trochu aj zmení, urobí ho citlivejším. A človek vie, že tento proces sa nemá zastavovať, citlivé srdce cez Vianoce proste má byť.

Citlivé, vnímavejšie na podnety z okolia, na sotva počuteľné hlasy, ktoré za iných okolností ľahko zanikajú. Takéto srdce zachytí, ako

sama Zem, náš svet, veľký aj ten malý jemne šepká svoje žiadosti. Teraz sa dajú zachytiť. Svet túži po uľahčení bremena, k zemi ho tlačí vedomie vlastnej neohrozenosti a všemocí, o ktorých však tuší, že sú falošné. Napriek tomu sa ich drží a ráta s nimi a súčasne má strach, že sa tušenie naplní.

Kto je dosť pevný, aby dnes nemal strach? Našťastie, posolstvo Vianoc pomáha srdcu, aby bolo citlivé. Aby malo schopnosť rozoznať, že prichádza pomoc. A aby malo silu ju prijať. Idylické scény betlehemov formulujú správu o vyvrcholení projektu záchrany človeka, stvoreného z lásky. A z prachu zeme. Začína sa odvíjať rozhodujúce dejstvo, celkom konkrétne, pozastavuje účinnosť ľudského strachu, ktorý nám komunikuje svet so svojou naštrbenou všemocou. Pozýva nás objaviť, ako je to naozaj, že v tomto projekte sme dôležití, že ide o nás. Môže sa nám zdať, že niečo nefungovalo správne, lebo okolnosti sú až príliš nepriaznivé. Je to len zdanie. Opäť, ako už toľko krát nepravdivé zdanie. Cez nepriaznivé okolnosti prechádza zlatá niť, ktorá dáva zmysel tomu, čo sa svetu javí nezmyselné. Že Chudobný obohatí všetkých. Že Bezbranný prišiel zachrániť ľudstvo. Podobne dáva nový zmysel našim prehrám, ktoré nám uštedril strach - produkt sveta. Učí nás objaviť zmysel života, hoci by sa práve končil, keď sa ho nedarí zachrániť, aj keď sa preto robí všetko. Učí nás odmietnuť po-

hrdávý pohľad na konanie druhých a premeniť ho na pokoj - odev pokory, ktorý dáva vnútornú pevnosť, vychádzajúcu z nádeje, sestry viery. Atmosféra Vianoc je aj ponuka prijať poslanie. Ten, ktorý je Pokoj, rozdáva sa nám, aby sme ho zanesli ďalej. Nemôžeme toto poslanie neprijať, veď kto by potom išiel. Sme tu totiž práve pre toto poslanie. Ak citlivé srdce začuje žiadosti sveta, je to znak, že treba vykročiť.

Tieto Vianoce sú krásne práve tým, že ich tak potrebujeme. Žiada sa prerozprávať ich spôsobom vlastného života, pokojom z viery, hoci by aj na pozadí zostalo trochu neistoty a zvyšky strachu. My to môžeme urobiť, všetko potrebné sme na to dostali. Je to v tom poslaní žiť a šíriť pokoj, prameniaci z pevného presvedčenia, že Boží Syn prišiel na svet, aby nás zachránil z otroctva hriechu, teda že sila zla naráža na neprekonateľnú Božiu moc a nemôže nám ublížiť. Máme ubezpečenie, že Bohu záleží na každom z nás, nič nie je silnejšie, ako Jeho prítomnosť v našom živote.

Keď sa zažnú vianočné svetlá a vysvietia obrysy tichej svätej noci, budú pre nás znakom pokoja. Toho v našom vnútri, ktorý je od Neho pre všetkých.

Mons. JCDr. Tibor Hajdu, PhD.,
kancelár kúrie a riaditeľ
arcibiskupského úradu

Foto: Peter Kresánek

SLOVO NA ÚVOD

3 Tieto Vianoce sú krásne práve tým, že ich tak potrebujeme

Atmosféra Vianoc má v sebe niečo príťažlivé. Hoci ju zažívame každý rok, predsa sa na ňu vždy znovu tešíme, nikdy nezovšednie. Chápanie Vianoc rastie s človekom, od dieťaťa po starca, celý čas majú čo ponúknuť.

HISTÓRIA

6 Minulosť a súčasnosť 25-ročného Onkologického ústavu sv. Alžbety

O minulosti Onkologického ústavu sv. Alžbety nemožno hovoriť bez toho, aby sme nespomenuli samotné sestry Alžbetinky, ktoré prišli z Viedne do Bratislavy už 16. septembra 1738. Boli len tri (sr. Mária Alžbeta Schüllerová, sr. Johana Kristína Dilenová a sr. Anna Barbara Holleckerová), tri kandidátky a jedna laická sestra. Už v tom istom roku (1738) zahájili prípravné práce pre výstavbu kostola a kláštora. Kostol bol dokončený a posvätený už v roku 1743 a pokračovalo sa na dokončovacích prácach kláštora.

NAŠE PRACOVISKÁ

14 Protiepidemické opatrenia v OÚSA pokračujú

V druhom tohtoročnom čísle časopisu Naša nemocnica sme v článku venovanom COVID-19 písali, že sa budeme musieť s týmto ochorením naučiť žiť a zavedené protiepidemické opatrenia na zabránenie šírenia nás budú pravdepodobne sprevádzať aj naďalej. Jesenné mesiace nám dali za pravdu. Po relatívne pokojnom lete, počas ktorého sme si aspoň na chvíľu akoby vydýchli, sa na nás dennodenne valili neustále stúpajúce čísla pozitívne testovaných, chorých, zaplňajúce sa nemocnice, stúpajúci počet obetí. V porovnaní s jarnými mesiacmi sme mali a máme niekoľkonásobne vyšší výskyt prípadov COVID-19.

K SVIATKU NAŠEJ PATRÓNKY

16 Črty svätej Alžbety Durínskej

Svätá Alžbeta i dnes patrí k najznámejším svätým. Pomenované sú podľa nej mnohé dobročinné inštitúcie a spolky, ulice i kostoly vo všetkých kútoch sveta. Jej sochy so zobraťom alebo s plášťom plným ruží zdobia mnohé priečelia cirkevných i svetských budov z rozličných období. Jej životopis je ľahko dostupný na viacerých webových stránkach a prakticky vo všetkých

языkoch. Pýtať sa preto, kto je táto svätica, zvlášť pre pravidelných čitateľov tohto časopisu, nemá opodstatnený zmysel. Vo svojom krátkom príspevku sa preto zameriam na menej známe časti – „črty“ z jej časovo krátkeho, no na skutky milosrdenstva bohatého života, ktoré zachytil niekoľko rokov po jej smrti Jakub Voragine vo svojej zbierke životopisov Legenda Aurea.

NAŠE PRACOVISKÁ

18 Molekulárno-genetická diagnostika v OÚSA

Onkologický ústav sv. Alžbety vybudoval jedno z prvých klinických pracovísk na Slovensku, ktoré disponuje modernou technológiou a je schopné analyzovať stovky génov pomocou metódy sekvenovania novej generácie (Next generation sequencing – NGS).

NETRADIČNÉ UVEDENIE

19 Publikácia, aká sa často nevidí

Vzhľadom na pretrvávajúcu situáciu sa v Onkologickom ústave sv. Alžbety (OÚSA) uviedlo do života najnovšie dielo, publikácia Špeciálna onkológia, netradične. Účastníci tvorivého tímu autorov, recenzentov ako aj ďalší účastníci si dielo prevzali postupne, jeden za druhým, aby sa tak vylúčili naraz osobné kontakty väčšej skupiny. Viacerí vtipne poznamenali, že si môžu symbolicky knihu pokrstiť doma aj sami. Zároveň už vážne, vyzdvihovali prínos celého tímu. Mnohí sa stotožnili s tvrdeniami, ktoré sa dajú zhrnúť do stručného vyjadrenia, že sa s niečím takým výnimočným ako je táto najnovšia, krásne vyhotovená a obsahom unikátna kniha dnes už málokedy dá stretnúť.

PREDSTAVUJEME NOVÉ KNIHY

20 J. Kaušitz, D. Ondruš a kolektív Špeciálna onkológia

Zdravotnícke vydavateľstvo Solen v knižnej edícii Meduca (Medical education) reaguje na potreby pregraduálneho a postgraduálneho celoživotného vzdelávania lekárov a zdravotníckych pracovníkov vydávaním cielených knižných publikácií. Lekárskej verejnosti sú známe reprezentatívne vysokoškolské učebnice či monografie Praktická medicína, Nádorové markery, Karcinóm penisu, Chronická prostatitída, Epileptické encefalopatie, Detská reumatológia v obrazkoch a samozrejme Všeobecná onkológia, na ktorú nadväzuje Špe-

ciálna onkológia rovnakých editorov a hlavných autorov.

DOBROVOĽNÍCKA SKUPINA VŔBA

21 Kto rád dáva, dvakrát dostáva

Mária pôsobiaci v Dobrovoľníckej skupine Vŕba nám už úvodom svojho rozprávania pripomína, že to, že je našou dobrovoľníčkou, vôbec nie je náhoda. Jej dobrovoľnícka činnosť pritom spočíva najmä v sprevádzaní hospitalizovaných pacientov v Onkologickom ústave sv. Alžbety. Niekedy je možno ťažké predstaviť si, čo to sprevádzanie vlastne je a ako vyzerá. Mária nám skúsila popísať, ako k sprevádzaniu pacientov pristupovala, čo na oddeleniach zažívala, ako aj to, čo dobrovoľnícka pomoc znamená pre ňu ako človeka. Ako sa zdôveruje našim čitateľkám a čitateľom, rada by sa aj takýmto spôsobom podelila o svoje skúsenosti a dojmy z pôsobenia v Dobrovoľníckej skupine Vŕba...

DOBROČINNOSŤ

23 AVON za zdravé prsia Tohto roku Tak trochu inak

Kozmetická spoločnosť AVON už 135 rokov stojí po boku žien, premieňa ich túžby na skutočnosť a pomáha im pri prekonávaní vlastných obáv, vrátane obáv o svoje zdravie. V minulom roku spoločnosť Avon podporila boj proti rakovine prsníka čiastkou 6,7 milióna dolárov. Avon spoločne s Avon Foundation for Women už celkovo odovzdali viac ako 939 miliónov dolárov. Finančné prostriedky boli využité v 38 krajinách.

LIGA PROTI RAKOVINE

24 Predbežne okolo 250-tisíc eur

Liga proti rakovine pomáha onkologickým pacientom už 30 rokov. Okolo sedemdesiat percent finančných zdrojov používaných prioritne na realizáciu projektov pre onkologických pacientov predstavuje zbierka Deň narcisov. Vzhľadom na riziká pandémie, obrátila sa tento rok Liga s prosbou o pomoc a spoluprácu predovšetkým na obchodné reťazce. Väčšina z nich zareagovala súhlasne. Narcis sa dal získať vo väčšine prevádzok spolupracujúcich subjektov a do zbierky tiež prispieť aj priamo online alebo zaslaním SMS.

25 Nový projekt pomoci Koľko a ako smútime?

Liga proti rakovine pripravila tému, ktorá ešte stále predstavuje tabu - život po strate blízkeho. Vo svojom novom projekte sa zameriava na stratu blízkeho v dôsledku onkologického ochorenia. Všetci, ktorí v živote stratia milovaného človeka, či už ide o stratu starých rodičov, rodičov, životných partnerov a priateľov, v najhorších prípadoch stratu dieťaťa, prechádzajú si procesom smútenia. Tento proces je komplikovaný a vysoko individuálna skúsenosť. Každý z nás smúti jedinečným spôsobom, preto môžeme očakávať, že budeme všetci prežívať smútok v niečom inak a v niečom podobne a že niekedy môže byť pre nás ťažko pochopiteľné smútenie inej osoby.

UMENIE

28 Unikátne šperky

V Onkologickom ústave sv. Alžbety, v jeho Preventívnom centre, je od 22. októbra nainštalovaná v poradí už 79. výstava z voľného cyklu

Umenia, ktoré lieči. Výstava predstavuje vo fotogalérii výber unikátnych šperkov klenotníkov a zlatníkov rodiny Mikušovcov a ich spolupracovníkov. Najnovšia výstava slovenských, majstrovsky navrhnutých a stvárnených výnimočných šperkov, tak kontinuálne pokračuje v celom cykle prezentácií umenia, ktoré sprostredkovane lieči. Výstava je verejnosti bezplatne sprístupnená v čase prevádzky Preventívneho centra (za dodržania príslušných protiepidemiologických opatrení).

KULTÚRA

29 Perličky o klenotoch

Od 11. storočia sa viaceré dobové kroniky zmieňujú o obchodovaní so zlatými a striebornými predmetmi medzi Uhorskom a Nemeckom. Na území dnešného Slovenska vznikali už koncom 13. storočia prvé remeselné spolky – náboženské bratrstvá. Ako ďalej informuje na svojej internetovej stránke Cech zlatníkov a klenotníkov Slovenska, najväčší rozmach cechov na našom území v minulosti zaznamenávame za vlády Karola Róberta z Anjou 1308-1342 a jeho syna Ľudovíta I. Veľkého 1342-1382.

Naša nemocnica

časopis (štvrtročník) Onkologického ústavu svätej Alžbety (OÚSA), Registračné číslo: EV 3726/09 ISSN 1338-4147

YDÁVA:

OÚSA, s. r. o., Heydukova 10,
812 50 Bratislava,
IČO 35 681 462
www.ousa.sk

Ročník 12/číslo 4. Časopis je šírený zdarma

Dátum vydania: 11. decembra 2020
Pripravené za dobrovoľnej spolupráce, pomoci a darov priaznivcov, pracovníkov, pacientov, klientov a partnerov OÚSA.

Šéfredaktor: Peter Kresánek

Editor: MUDr. Martin Chorváth, PhD., MPH

Vedúci vydania: PhDr. Eva Massar

Redakčná rada: Sestra Mária, Mgr. Mária Ragulová, OSE, generálna predstavená Rehole svätej Alžbety, doc. MUDr. Juraj Kaušitz, CSc., h. prof., RNDr. Ing. Pavol Švec, CSc. (vedenie OÚSA), Mgr. Martina Balázová, Kamil Ďurný, Marta Foltinovičová, MUDr. Martin Chorváth, PhD., MPH, Dr. Peter Kresánek, CSc., doc. et. doc. MUDr. Viera Lehotská, PhD., PhDr. Eva Massar, JUDr. Alžbeta Milková, MUDr. Eva Siracká, DrSc., RNDr. Jozef Tóth, CSc., RNDr. Tibor Zonnenschein.

Redakcia si vyhradzuje právo úpravy autorských príspevkov a nenesie za ne zodpovednosť. Neprešlo jazykovou úpravou.

Dátum uzávierky tohto vydania: 4. novembra 2020.

Grafická úprava a tlač: Štúdio D, spol. s r. o.

Kopírovanie alebo rozširovanie magazínu, prípadne jeho časti, výhradne s povolením vydavateľa.

• **K titulnej strane:** Štvrtstoročie úspešného pôsobenia Onkologického ústavu sv. Alžbety je zásluhou všetkých tých, ktorí tu v nemocnici pracovali a pomohli rozvíjať činnosť a služby chorým do ich súčasnej podoby. Spočíva na stáročiach obetovania sa sestier alžbetiniek pri naplňovaní odkazu svojej patrónky. Text a foto: Peter Kresánek.

Oznámenie o štruktúre vlastníckych vzťahov vydavateľa k 31.12. 2014: Rehoľa svätej Alžbety, Špitálska 21, 812 32 Bratislava, IČO: 585718 – jediný spoločník Onkologického ústavu sv. Alžbety, s.r.o.

Minulosť a súčasnosť 25-ročného Onkologického ústavu sv. Alžbety

O minulosti Onkologického ústavu sv. Alžbety nemožno hovoriť bez toho, aby sme nespomenuli samotné sestry Alžbetínky, ktoré prišli z Viedne do Bratislavy už 16. septembra 1738. Boli len tri (sr. Mária Alžbeta Schüllerová, sr. Johana Kristína Dilenová a sr. Anna Barbara Holleckerová), tri kandidátky a jedna laická sestra. Už v tom istom roku (1738) zahájili prípravné práce pre výstavbu kostola a kláštora. Kostol bol dokončený a posvätený už v roku 1743 a pokračovalo sa na dokončovacích prácach kláštora.

Roky 1738 - 1950

Od samého začiatku účinkovania v Bratislave sestry Alžbetínky poskytujú služby chorým a núdznym blížnym. V snahe nasledovať Ježiša Krista spravujú sa podľa odkazu ich patrónky sv. Alžbety, podľa ktorého „Musíme tu byť jeden pre druhého, lebo Boh nám ukázal, že On je tu pre nás.“ Preto sestry už v októbri 1738 prijali prvú pacientku postihnutú morom. Sestry priestory nemocnice postupne rozširovali a v r. 1748 bolo k dispozícii 30 postelí, na ktorých ošetrovali najmä pacientky s rôznymi infekčnými ochoreniami, ako boli mor, týfus či ovčie kiahne. Na začiatku fungovania nemocnice lekársku starostlivosť zabezpečovali pravdepodobne lekári z neďalekej Nemocnice sv. Ladislava. Už v roku 1753 sestry zriadili aj vlastnú lekárňu, v ktorej vyrábali liečivá pre potreby nemocnice. Kvalitná ošetrovateľská starostlivosť sestier bola veľmi cenená, o čom svedčí tiež skutočnosť, že kláštor navštívila sama cisárovná Mária Terézia. Sestry sv. Alžbety sa nevenovali len ošetrovaniu pacientov, ale v spolupráci s bratmi kapucínmi sa starali aj o ich duchovný život, čo vlastne funguje dodnes. Dôkazom kvalitnej ošetrovateľskej starostlivosti sestier

bolo vybudovanie Domu milosrdenstva v roku 1791, ktorý slúžil pre pacientov s rôznymi chronickými chorobami.

K rozvoju ošetrovateľskej a liečebnej činnosti sestier došlo po roku 1864, keď neďaleko Nemocnice sv. Alžbety sa vybuďovalo dôležité zdravotnícke zariadenie tzv. Krajská (štátna) nemocnica, ktorá bola v tom čase najvýznamnejším zdravotníckym zariadením v Uhorsku. Vedenie Štátnej nemocnice si všimlo kvalitnú ošetrovateľskú činnosť sestier sv. Alžbety, a preto uzavrelo s nimi zmluvu o ošetrovaní náročných často nádormi trpiacich

pacientov. To bol vlastne začiatok onkologického zamerania Nemocnice sv. Alžbety. K výraznej zmene fungovania Nemocnice sv. Alžbety došlo počas rokov I. svetovej vojny (1914 - 1918), kedy nemocnica slúžila najmä na ošetrovanie ranených vojakov. Následne začali sestry sv. Alžbety ošetrovať vo svojej nemocnici aj mužských pacientov. V tom čase v nemocnici okrem lekárne fungovalo aj malé laboratórium a röntgenologický prístroj.

Vzhľadom na stále väčšie potreby postelí zrealizovali sestry Alžbetínky v roku 1937 rekonštrukciu nemocnice. V tom čase bolo už k dispozícii 130 postelí, najmä pre odbory chirurgie a rtg terapie. V roku 1940 sa v dôsledku nedostatku priestorov presťahoval zo Štátnej nemocnice do Nemocnice sv. Alžbety Rádiumterapeutický ústav, ktorý viedol zakladateľ slovenskej rtg diagnostiky a terapie profesor MUDr. Ľudovít Valach. Rádiumterapeutický ústav mal k dispozícii 95 postelí a bol určený najmä pre pacientov s hematologickými malignitami. Po skončení II. svetovej vojny zriadili sestry sv.

Známa fotografia pôvodnej najväčšej lôžkovej sály nemocnice, dnes sa tu nachádza jedáleň zamestnancov.

Alžbety v spolupráci s prof. MUDr. Viliamom Thurzom, DrSc. „Ústav pre liečbu chronických a nádorových ochorení“. V tomto zariadení sa okrem rtg liečby nádorov venovalo aj chirurgickej liečbe nádorových ochorení, najmä tráviaceho traktu (prof. MUDr. Ladislav Bolcek), ako aj laboratórnej diagnostike rôznych nádorov. Sestry sv. Alžbety okrem ošetrovania chorých pracovali aj v lekárni, ako aj asistentky pri rtg diagnostike a terapii.

Z uvedených skutočností vidieť, ako sa pôvodne malá Nemocnica sv. Alžbety postupne stala v tom čase moderným, onkologicky zameraným, zariadením. Teda možno skonštatovať, že Nemocnica sv. Alžbety bola kolískou slovenskej onkológie.

Roky 1950 – 1995

V auguste 1950 boli sestry sv. Alžbety odvezené z nemocnice a z kláštora do zberných táborov na Slovensku, kde museli vykonávať najťažšie manuálne práce. Zároveň bola budova nemocnice a kláštora zoštatnená. V roku 1951 vznikol pod vedením riaditeľa prof. Thurza štátny Onkologický ústav pre Slovensko. K pôvodne vymenovaným oddeleniam pribudlo oddelenie biochémie a rádioizotopov, ktoré sa neskôr premenilo pod vedením doc. MUDr. Štefana Hupku, DrSc., na Kliniku nukleárnej medicíny, venujúcej sa diagnostike a liečbe pacientov rádioizotopmi. V roku 1952 bolo pod vedením MUDr. Petra Kossey, CSc., zriadené onkologicky zamerané oddelenie histológie. V odbore rádioterapie začala v roku 1953 pracovať MUDr. Eva Siracká, DrSc., ktorá bola prvou kvalifikovanou rádioterapeutkou na Slovensku. Od roku 1954 sa výrazne zaslúžil o rozvoj modernej rádioterapie doc. MUDr. Juraj Ďurkovský, CSc., ktorý už v roku 1955 mal na oddelení k dispozícii prvý kobaltový ožarovač a od roku 1975 aj prvý urýchľovač. O rozvoj slovenskej onkochirurgie sa zaslúžili primári MUDr. Tibor Tesárek,

CSc., a MUDr. Anton Godál, CSc. Zakladateľmi modernej onkogynekológie na Slovensku boli primári MUDr. Ernest Klauber a doc. MUDr. Ivan Maňka, CSc. Od roku 1955 úspešne rozvinuli onkorádiológiu MUDr. Hugo Vernár, MUDr. Alfréd Šári a najmä MUDr. Andrej Kutarňa, CSc. Z pôvodného oddelenia experimentálnej terapie (MUDr. Alois Winkler, DrSc.) sa vytvorilo Oddelenie chemoterapie pod vedením MUDr. Vladimíra Černého, ktorého treba považovať za zakladateľa slovenskej chemoterapie. Podobný rozvoj zaznamenala pod vedením prof. MUDr. Viliama Thurza, DrSc., neskôr MUDr. Viliama Ujházyho, DrSc., prof. MUDr. Juraja Šveca, DrSc., a doc. Ing. Čestmíra Altanera, DrSc., slovenská experimentálna onkológia. Po politických zmenách v roku 1989 došlo k výrazným zmenám aj v odbore onkológie. Ústav klinickej onkológie a Štátne sanatórium na Kramároch sa v roku 1990 zlúčili do Národného onkologického ústavu (NOÚ). V roku 1991 zákonom č. 298/1990 Z.z. a zákonom č. 338/1991 Z.z. boli Reholi sv. Alžbety navrátené pozemky a budovy bývalej Nemocnice sv. Alžbety. Následne Rehoľa sv. Alžbety v auguste 1992 požiadala MZ SR o povolenie poskytovať zdravotnú starostlivosť a zriadiť neštatné zdravotnícke zariadenie. Za tejto situácie NOÚ Klenová odsunula niektoré významné odborné činnosti do nemocnice NOÚ Klenová. MZ SR zriadilo od 01.10.1994 samostatný právny subjekt Národný onkologický ústav – Nemocnica s poliklinikou sv. Alžbety so sídlom na Heydukovej ulici. Cieľom vzniku tohto štátneho zariadenia bolo stabilizovať situáciu po stránke odbornej, personálnej a prístrojovej. V tomto období sa v nemocnici podarilo zabezpečiť prístroje pre rádiológiu, simulačný prístroj pre lineárny urýchľovač a realizovať rekonštrukciu operačného traktu a oddelenia ARO.

Roky 1996 – doteraz Konečným úsilím sestier sv. Alžbety bolo v zhode s ich štatútom prevádzkovať vlastné cirkevné zdravotnícke zariadenie. Dňom 10.01.1996 Rehoľa sv. Alžbety zriadila Onkologický ústav sv. Alžbety s.r.o. (OÚSA). Vedenie OÚSA si pri vzniku nového zariadenia dalo za cieľ vybudovať vysoko kvalitnú odbornú úroveň a zabezpečiť kvalitné ošetrovanie, stravovanie a telesnú i duševnú hygienu pacientov, vyplývajúcu z dlhodobých tradícií sestier sv. Alžbety. Po odsťahovaní sa Ústavu experimentálnej onkológie SAV v roku 1998 sa v zariadení výrazne zlepšili aj priestorové podmienky. Zároveň stúpol aj počet rehoľných sestier sv. Alžbety, ktoré začali v OÚSA pracovať ako lekárky, zdravotné sestry, administratívne pracovníčky, či pomocné sily. V súčasnosti patrí OÚSA medzi najvýznamnejšie onkologicky zamerané zdravotnícke zariadenia na Slovensku. V OÚSA sa ročne ambulantly ošetrí až 268 000 pacientov a na posteľových oddeleniach sa lieči vyše 6000 pacientov z celého územia Slovenska. Okrem toho je ústav aj významným centrom pregraduálneho a postgraduálneho vzdelávania, keďže v ňom funguje vyše 15 kliník a katedier v spolupráci s LF UK, SZU a VŠZaSP sv. Alžbety.

Onkologický ústav sv. Alžbety je dnes moderné špecializované onkologické centrum, ktoré už 25 rokov slúži pacientom s rôznymi onkologickými ochoreniami. Medzi jeho súčasť patri viacero kliník, oddelení a ďalších pracovísk.

Klinika onkologickej chirurgie LF UK a OÚSA: Oddelenie onkologickej chirurgie od počiatku do roku 2007 viedol MUDr. Jozef Knotek. Bol to skúsený chirurg, ktorý sa s kolektívom zameriaval najmä na liečbu karcinómov štítnej žľazy, prsníka a čreva. V roku 2005 sa na oddelení vytvorila Klinika onkologickej chirurgie LF UK a OÚSA, ktorú spočiatku viedol doc. MUDr. Ján Škultéty, CSc., a od roku 2007 prof.

MUDr. Štefan Durdík, PhD., MPH, ktorý je aj garantom odboru chirurgie na LF UK a okrem pedagogickej činnosti sa venuje aj liečbe karcinómov tráviaceho traktu. V rokoch 2007 – 2010 viedol chirurgické oddelenie doc. MUDr. Vladimír Straka, CSc. Bol to erudovaný chirurg, ktorý svojimi skúsenosťami výrazne prispel k skvalitneniu onkologickej chirurgie v OÚSA. Od decembra 2010 je primárom oddelenia MUDr. Martin Sabol, PhD. Je to kvalitný odborník, ktorý sa venuje chirurgickej liečbe nádorov v oblasti hepatopankreatickej. Na onkochirurgickej klinike sa ročne vykonáva okolo 2000 operácií štítnej žľazy, prsníka, orgánov tráviaceho traktu a nadobličiek. Operácie sa realizujú najmodernejšími postupmi, používajúc moderné miniinvazívne a laparoskopické metódy. Na klinike prebieha aj pregraduálna a postgraduálna výučba medikov, ako aj doktorandské štúdium v chirurgii.

Klinika gynekologickej chirurgie LF SZU a OÚSA: Klinika funguje od začiatku existencie Onkologického ústavu sv. Alžbety. Prednostom kliniky, ako aj primárom oddelenia bol najprv MUDr. Jozef Kállay, ktorý sa venoval najmä radikálnym zákrokom pri karcinómoch krčka maternice. Od roku 2005 – 2009 bol primárom oddelenia MUDr. Ladislav Masák, CSc., zručný chirurg, ktorý je od roku 2009 aj prednostom Kliniky gynekologickej chirurgie LF SZU a OÚSA a garantom odboru. Od januára 2013 je primárom oddelenia MUDr. Peter Babala, PhD. Na Klinike sa realizujú najčastejšie operácie krčka a tela maternice, ovárií, vulvy a vagíny. Pri operáciách sa stále častejšie používajú moderné miniinvazívne laparoskopické postupy. V roku 2016 bola kompletne zrekonštruovaná lôžková časť oddelenia s kvalitným sociálnym zázemím.

Klinika stomatológie a maxilofaciálnej chirurgie LF UK a OÚSA: V roku 2004 rozhodnu-

tím MZ SR o transformácii I. a III. stomatologickej kliniky Fakultnej nemocnice Bratislava a LF UK Bratislava bola zriadená v OÚSA Klinika stomatológie a maxilofaciálnej chirurgie LF UK a OÚSA. Prednostom kliniky sa stal prof. MUDr. Vladimír Javorka, CSc., ktorý ju viedol do septembra roku 2011. Odvtedy je prednostom Kliniky prof. MUDr. Peter Stanko, PhD. a primárom stomatologického oddelenia je MUDr. Bohuslav Novák, PhD. Jednou zo základných úloh kliniky je klinická výučba študentov LF UK v odboroch zubného aj všeobecného lekárstva v odboroch predklinickej stomatológie, konzervačnej stomatológie, parodontológie, protetickej stomatológie, čelustnej ortopédie a zubnej techniky. Na klinike prebieha aj postgraduálna výchova v rámci doktorandského štúdia v odboroch stomatológie, čelustnej ortopédie a maxilofaciálnej chirurgie. Na oddeleniach kliniky sa realizuje aj stomatologická starostlivosť pre pacientov v rajóne Starého Mesta. Okrem toho je klinika centrom pre stomatologickú liečbu ťažko ošetriateľných detských pacientov. Dôležitou súčasťou kliniky je **Oddelenie maxilofaciálnej chirurgie**, ktoré sa venuje aj diagnostike a liečbe nádorov v oblasti hlavy a krku. Primárom oddelenia od roku 2004 až do roku 2017 bol doc. MUDr. Jozef Mračna, CSc., ktorý vybudoval moderné chirurgické pracovisko. Na piatich ambulanciách, na malej a veľkej operačnej sále sa operujú nielen nádorové ochorenia, ale často pacienti s akútnymi zápalovými ochoreniami a úrazmi. Od mája roku 2017 je primárom oddelenia MUDr. Taras Feltsan, PhD., MPH, ktorý pokračuje v budovaní moderného chirurgického pracoviska, okrem iného zaviedol aj liečbu nekroz sánky kmeňovými bunkami.

Klinika anestéziológie a intenzívnej medicíny LF UK a OÚSA: Od roku 1996 oddelenie ARO začalo pracovať v zrekonštruovaných

priestoroch pod vedením primára MUDr. Štefana Kapustíka, v roku 1997 ho nahradil doc. MUDr. Roman Záhorec, CSc. Pod jeho vedením sa postupne vybudovalo moderné pracovisko s 10 intenzivistickými lôžkami. V roku 2008 sa zriadila pod vedením Doc. Romana Záhorca, CSc., Klinika anestéziológie a intenzívnej medicíny LF UK a OÚSA. Primárkou oddelenia je odvtedy skúsená odborníčka MUDr. Iveta Džuberová. Klinika sa skladá z dvoch veľkých miestností s desiatimi intenzivistickými lôžkami a izolačnej septickej izby s jedným lôžkom, je vybavená modernou anestéziologickou a intenzivistickou technikou, používa moderné spôsoby anestézie a intenzívnej terapie. Liečebno-preventívna činnosť zahŕňa vykonávanie anestézie pre onkologických pacientov v počte približne 3800 ročne, intenzívnu pooperačnú starostlivosť pre asi 900 pacientov a plnú resuscitačnú a intenzivistickú starostlivosť pre asi 100 – 120 kriticky chorých pacientov ročne. Anestézie sa vykonávajú na šiestich operačných stoloch, intenzívna medicína na jedenástich lôžkach. Klinika vykonáva v OÚSA nepretržitú resuscitačnú službu.

Interná klinika VŠZaSP sv. Alžbety a OÚSA: Základom odboru klinickej onkológie v OÚSA bolo najprv Interné oddelenie, ktoré viedol MUDr. František Ágh. V roku 1997 sa stal primárom a následne prednostom kliniky prof. MUDr. Stanislav Špánik, CSc. Vedením lôžkového oddelenia bola poverená MUDr. Dagmar Sorkovská, ktorú v roku 2017 vystriedala MUDr. Klaudia Gočárová, PhD. V roku 1999 sa vytvorilo v rámci kliniky aj samostatné oddelenie ambulantnej chemoterapie aj s aplikačnou miestnosťou so 14 kreslami. Toto oddelenie mala na starosti až do roku 2019 MUDr. Milada Mikulová, kedy došlo k zlúčeniu lôžkovej a ambulantnej časti kliniky do jedného celku. Poslaním kliniky, ktorá je jednou z najstarších

Sestra Alexandra, generálna predstavená Rehole sv. Alžbety pred dvadsiatimi piatimi rokmi.

a najvýznamnejších takýchto zariadení na Slovensku, je komplexná starostlivosť o pacientov s onkologickými ochoreniami. Základnou úlohou je indikácia a aplikácia systémovej protinádorovej liečby, podporná liečba pacientov s komplikáciami po liečbe, symptomatická paliatívna starostlivosť o pacientov v pokročilých a terminálnych štádiách nádorového ochorenia, dispenzarizácia pacientov po ukončení systémovej liečby, konziliárna činnosť pre ostatné kliniky, oddelenia a ambulancie ústavu ako aj konziliárna činnosť pre ostatných lekárov a iné zdravotnícke zariadenia podľa potreby.

Na klinike prebieha pregraduálna výučba študentov ako aj výučbová základňa pre študentov LF UK. Vedecko-výskumná činnosť kliniky pozostáva z realizácie domácich a medzinárodných klinických štúdií. Na pracovisku ako na prvom v SR sa zaviedla periférna aplikácia centrálnych žilových katétrov.

Klinika nukleárnej medicíny LF UK a OÚSA: Klinika je najstarším a najväčším centrom nukleárnej medicíny na Slovensku. Pozostáva z diagnostickej a terapeutickjej časti. Od počiatku fungovania ju viedla doc. MUDr. Izabela Makaiová, CSc., ktorá výrazne prispela k rozvoju tohto odboru na Slovensku. Pod jej vedením sa od roku 2000 začalo vy-

šetrovanie moderným PET prístrojom. Diagnostické oddelenie Kliniky najskôr viedol MUDr. Jaroslav Veselý a od decembra 2012 MUDr. Zuzana Tomišková. V súčasnosti na oddelení funguje okrem gamakamery aj SPECT-CT a tiež moderné PET-CT zariadenie. Od mája 2012 je prednostkou kliniky doc. MUDr. Soňa Balogová, PhD., ktorá sa stará o pre a postgraduálnu výchovu v odbore. Lôžkové oddelenie Kliniky viedla spočiatku MUDr. Františka Borovičová a od januára 2009 ju viede MUDr. Eva Takáčsová, PhD. V rokoch 2009 - 2010 sa realizovala kompletná rekonštrukcia oddelenia s 12 lôžkami. Hlavnou náplňou oddelenia je liečba karcinómov štítnej žľazy s rádioaktívnym jódom. Na oddelení sa liečia aj pacienti s bolestivými metastázami karcinómu prostaty s osteotropnými rádionuklidmi. Oddelenie je aj centrom liečby nemalígnych ochorení štítnej žľazy malými dávkami rádiojódu.

Klinika radiačnej onkológie LF SZU a OÚSA: Personálne aj priestorovo najväčším pracoviskom v rámci OÚSA. Podieľa sa na ambulantnej a nemocničnej starostlivosti o pacientov, u ktorých je indikovaná liečba ionizujúcim žiarením v kuratívnom alebo paliatívnom zámere. Rádioterapia je indikovaná asi u 60 % onkologických pacientov, či už samostatne alebo v kombinácii

s chirurgickou alebo systémovou liečbou. Prednostkou kliniky je od jej založenia v roku 1990 MUDr. Elena Bolješiková, CSc. Ambulantnú časť Kliniky, t.j. pracovisko externej rádioterapie, vedie MUDr. Monika Šándorová. Oddelenie brachyterapie na začiatku viedla MUDr. Alžbeta Molnárová a následne MUDr. Luboš Bezák. Od roku 2012 MUDr. Pavol Lukačko. Lôžkovú časť pôvodne viedol MUDr. Peter Hurta a od roku 2006 MUDr. Zuzana Piňáková. Lôžkové oddelenie má 52 postelí umiestnených v pavilónoch A a B na 1. poschodí v hlavnej budove. Pracovisko disponuje dvomi plne kompatibilnými lineárnymi urýchľovačmi, simulátorom, afterloadingovým systémom, prístrojovým vybavením pre intersticiálnu brachyterapiu prostaty pomocou ^{125}I , ako aj prístrojom pre RTG terapiu. Lineárne urýchľovače sú využívané aj **Klinikou stereotactickej rádiochirurgie VŠZaSP sv. Alžbety a OÚSA**, ktorej prednostom je od jej založenia prof. MUDr. Miron Šramka, DrSc., a súčasným primárom MUDr. Martin Chorváth, PhD., MPH. Samostatným útvarom, nevyhnutným nielen pre KRO, ale aj KSRCH je **Ústav klinickej fyziky LF SZU a OÚSA**. Ústav viede doc. RNDr. Gabriel Králik, PhD., a primárom je Mgr. Jozef Greždo, PhD. Klinika radiačnej onkológie LF SZU a OÚSA centralizuje pacientov liečených špeciálnymi technikami ako sú: celotelové ožiarovanie pacientov pred transplantáciou kostnej drene, rádioterapia s modulovanou intenzitou zväzku, stereotaktická rádiochirurgia, intersticiálna brachyterapia prostaty pomocou zrn ^{125}I . Klinika poskytuje aj nenádorovú rádioterapiu degeneratívnych ochorení pohybového aparátu a kožných ochorení. Klinika sa v spolupráci s **I. onkologickou klinikou LF UK a OÚSA** pod vedením prof. MUDr. Dalibora Ondruša, DrSc., podieľa aj na pre a postgraduálnej výučbe študentov LF UK a SZU.

II. rádiologická klinika LF UK

a OÚSA: V čase vzniku samostatného OÚSA viedol oddelenie rádiológie MUDr. Ján Klačko. Oddelenie disponovalo klasickou rádiologickou technikou v podobe dvoch analógových röntgenových prístrojov a jedného ultrasonografického pracoviska. V nasledujúcom roku 1997 pod vedením vtedajšieho primára MUDr. Augustína Ďurkovského, PhD., bolo vytvorené nové pracovisko výpočtovej tomografie a postupne sa technické vybavenie oddelenia rozrástlo v roku 2001 o prístroj magnetickej rezonancie. Počnúc novým milénium dochádzalo aj k digitalizácii prenosu obrazov implementáciou PACS-u. V období medzi rokmi 1996 až 2006 miesto vedúcich pracovníkov rádiodiagnostického oddelenia zastávali po MUDr. Augustínovi Ďurkovskom, MUDr. Jana Slobodníková, CSc., MUDr. Stela Ivanová, PhD. a napokon doc. et doc. MUDr. Viera Lehotská, PhD.

Dnešná II. rádiologická klinika LF UK a OÚSA vznikla 1. 4. 2006, jej prvou prednostkou, ktorá zastáva túto pozíciu doteraz, je doc. et doc. MUDr. Viera Lehotská, PhD. Klinika má k dispozícii špičkovú zobrazovaciu techniku, ktorá umožňuje komplexnú diagnostiku patologických stavov. Nákupom prvého digitálneho mamografu v rámci územia SR v roku 2008, následne dovybavením špičkovými digitálnymi röntgenovými prístrojmi, ďalšími mamografickými zariadeniami, ako aj nákupom dvoch multidetektorových CT prístrojov a 3T MR prístroja, sa klinika stala prvým kompletne digitalizovaným rádiologickým pracoviskom na Slovensku. Na klinike je zriadené aj centrum zobrazovacej diagnostiky a intervenčných liečebných zákrokov atypických lézií prsníka. Klinika má aj bohatú pedagogickú činnosť v oblasti pregraduálnej, ako aj postgraduálnej výučby rádiológie na LF UK.

Klinika endokrinológie LF SZU a OÚSA: Vzhľadom na to, že na

Onkologický ústav sv. Alžbety označil za modernú nemocnicu i veľvyslanec Spojených štátov amerických na Slovensku. Na historickej fotografii veľvyslanec Theodore Sedgwick a od začiatku zveľadujúci ústav ako jeho konatelia doc. MUDr. Juraj Kaušitz, CSc., a RNDr. Ing. Pavol Švec, CSc.

pôde OÚSA je viac ako 50 rokov centrum liečby diferencovaného karcinómu štítnej žľazy, bol endokrinológ od začiatku súčasťou tímu poskytujúceho komplexnú starostlivosť o pacienta. Pôvodne endokrinologickú ambulanciu v OÚSA viedla MUDr. Mária Podobová, neskôr MUDr. Iveta Kalafútová, a napokon skúsený endokrinológ doc. MUDr. Ján Hnilica, CSc. Po príchode ďalšieho kvalitného endokrinológa, doc. MUDr. Jána Podobu, CSc., sa v roku 2010 vytvorila Klinika endokrinológie LF SZU a OÚSA. V súčasnosti v OÚSA fungujú tri endokrinologické ambulancie. Na ambulantných úsekoch kliniky sa poskytuje kompletná diagnostika a diferenciálna diagnostika uzlovej strumy a karcinómov štítnej žľazy, ako aj ich dlhodobý pooperačný manažment. V komplexnej starostlivosti o pacientov s malígnymi ochoreniami štítnej žľazy a ďalších endokrinných orgánov spolupracuje klinika s ďalšími pracoviskami OÚSA. Okrem toho je klinika aj centrom diagnostiky ochorení nadobličiek, hypofýzy a prištítnych teliesok. Na klinike sa realizuje aj postgraduálne vzdelávanie lekárov v endokrinológii.

Oddelenie klinickej imunológie a alergológie: V OÚSA vzniklo v roku 2006. Pozostáva z ambu-

lantnej časti s tromi ambulanciami, ktoré vedie doc. MUDr. Martin Hrubisko, PhD., a z laboratórnej časti pod vedením Ing. Márie Zuzulovej. Hlavnou náplňou ambulantnej časti je klinická práca s pacientom, indikácia a klinická interpretácia výsledkov, ako aj liečba alergických stavov, porúch imunity a rôznych autoimúnných ochorení u neonkologických ako aj onkologických pacientov. V laboratórnom oddelení sa vykonáva široká škála špecializovaných vyšetrení nielen pre potreby OÚSA, ale aj pre externých odborníkov rôznych medicínskych odborov. Vyšetrenia sa realizujú na kvalitných a moderných prístrojoch, najmä u pacientov s respiračnými a kožnými alergiami, liekovými a potravinovými alergiami. Oddelenie je od roku 2010 aj akreditovaným školiacim pracoviskom SZU.

Oddelenie mamológie: OÚSA patrí medzi dôležité slovenské pracoviská venujúce sa diagnostike a liečbe nádorov prsníka. V prvých rokoch fungovania OÚSA boli pacientky väčšinou chirurgicky liečené, aj kontrolované v rámci chirurgickej ambulancie. Až v roku 2004 vznikla v OÚSA mamologická ambulancia. Ambulanciu viedla MUDr. Jozefa Silešová. K výraznému rozvoju mamológie došlo v roku 2007 po

nástupe doc. MUDr. Vladimíra Belu, PhD. Pod jeho vedením sa oddelenie postupne rozrástlo o ďalšie tri ambulancie. Hlavnou úlohou týchto ambulancií je v spolupráci s rádiologickým oddelením včas diagnostikovať maligne ochorenia prsníka. Dôležitou činnosťou oddelenia sú aj pravidelné ambulantné kontroly, ktorých cieľom je včasná diagnostika recidív ochorenia.

Gastroenterologické oddelenie:

Na začiatku 25-ročnej histórie OÚSA začínala gastroenterológia v jednej miestnosti s jedným lekárom a jednou endoskopickou sestrou. Prvým gastroenterológom OÚSA sa stal doc. MUDr. Peter Makovník, CSc. Po návrate prof. MUDr. Petra Mílkveho, CSc., zo zahraničia sa oddelenie rozšírilo nielen priestorovo, ale aj rozsahom činností. Okrem endoskopickej diagnostiky zažívacieho a pankreatobiliárneho traktu prof. Mílkvy pokračoval vo využití lasera a ako prvý na Slovensku vykonával fotodynamickú liečbu nádorov. V roku 2001 sa na oddelení ako na prvom na Slovensku zaviedlo endosonografické vyšetrenie. Oddelenie bolo tiež priekopníkom v zavádzaní stentov. Dnes oddelenie tvoria štyria gastroenterológovia a sedem sestier. Prístrojové vybavenie sa systematicky budovalo a na oddelení sú k dispozícii najmodernejšie endoskopy, argón plasma koagulácia, rtg prístroj a množstvo akcesórií.

Dermatovenerológia: od roku 1996 v OÚSA fungovala kožná ambulancia zameraná na onkologickú problematiku (MUDr. Marie Havránková, MUDr. Eva Petrová). V roku 2000 sa zriadila aj onkodermatologická ambulancia, ktorú od počiatku vedie MUDr. Lujza Sabolová, PhD. Ambulancia je zameraná na poskytovanie komplexnej onkodermatologickej starostlivosti, intenzívne spolupracuje s melanómovou komisiou, ktorá multidisciplinárne rieši problematiku malígneho melanómu. Ďalšia kožná ambulancia bola zriadená v roku 1998 v rámci

Preventívneho centra. Spočiatku ju viedla MUDr. Katarína Schneková, od roku 1999 skúsená odborníčka MUDr. Katarína Poláková, PhD. Ambulancia poskytuje komplexnú dermatologickú starostlivosť. V roku 2016 sa v OÚSA zriadila Katedra dermatovenerológie LF SZU a OÚSA. Vedie ju doc. MUDr. Zoltán Szép, PhD. Súčasťou Katedry je aj ďalšia kožná ambulancia. Ambulantní lekári v rámci katedry sú výučbovým pracoviskom SZU v odbore dermatológie.

Klinika laboratórnej medicíny:

Spočiatku v OÚSA fungovali základné laboratórne oddelenia klinickej biochémie, hematológie a transfuziológie, patológie a cytológie a oddelenie rádioimunodiagnostiky, ktoré sa už predtým odčlenilo od Kliniky nukleárnej medicíny. O niekoľko rokov sa tieto laboratórne celky stali pod vedením prof. MUDr. Štefana Galbavého, DrSc. súčasťou Kliniky laboratórnej medicíny OÚSA. V rokoch 2008 – 2014 sa v OÚSA zriadili oddelenia lekárskej genetiky, klinickej imunológie a oddelenie prípravy kmeňových buniek. Prvé dve oddelenia sa stali súčasťou Kliniky laboratórnej medicíny LF UK a OÚSA zriadenej roku 2008, ktorú taktiež viedol prof. Galbavý. V roku 2015 sa v rámci laboratórnych oddelení OÚSA vytvoril **Ústav laboratórnej medicíny SZU a OÚSA**, ktorý v súčasnosti vedie doc. MUDr. Martin Hrubíško, PhD.

Oddelenie klinickej biochémie:

Oddelenie od počiatku viedol skúsený biochemik MUDr. Igor Blanárik, následne RNDr. Cecília Belovičová, neskôr Ing. Darina Veličová a od roku 2018 je primárkou oddelenia Ing. Mária Vargová. Oddelenie zabezpečuje kompletnú klinicko-biochemickú základnú a špeciálnu diagnostiku zo séra, moču, likvoru, stolice, ako aj iných biologických materiálov. Okrem základných biochemických vyšetrení vykonáva vyšetrenia špecifických proteínov a zápalových markerov, markerov

kostného metabolizmu, kardiálnych markerov.

Oddelenie imunodiagnostiky:

Od vzniku OÚSA doteraz oddelenie vedie doc. MUDr. Juraj Kaušitz, CSc., ktorý ako prvý zaviedol na Slovensku imunochemické vyšetřovanie nádorov a tyreoidálnych parametrov. Vo vyšetřovaní onkomarkrov je pracovisko tradičným lídrom na Slovensku s najdlhšou tradíciou a s najvyššou odbornou erudíciou. Oddelenie ponúka 16 akreditovaných metód. V rámci endokrinologických parametrov sú vyšetřované aj tropíny, pohlavné hormóny, paleta osteologických parametrov, ktorá zahŕňa markery kostného obratu, osteosyntézy a osteorezorpcie. Okrem toho oddelenie zabezpečuje prenatálny biochemický skrining.

Oddelenie hematológie a transfuziológie:

Od roku 1996 do roku 2006 oddelenie viedla MUDr. Jolana Nosková. Následne toto oddelenie viedol jeden z najskúsenejších hematológov Slovenska doc. MUDr. Tomáš Lipšic, CSc. Pod jeho vedením výrazne stúpla úroveň hematologickej diagnostiky i terapie. Doc. Lipšic zriadil aj hematologickú ambulanciu. Od roku 2019 je vedúcou oddelenia MUDr. Zuzana Šimoníková. Oddelenie zabezpečuje komplexnú hematologickú diagnostiku. Okrem vyšetření základných parametrov krvného obrazu vykonáva základné a špecifické hemostatické analýzy a imunoheptologické vyšetřenia v 24-hodinovej nepretržitej prevádzke. Oddelenie ponúka pre klinické oddelenia aj široké spektrum najmodernejších vyšetření multiparametrovou prietokovou cytometriou.

Oddelenie patológie a cytológie:

Prvým primárom oddelenia bol uznávaný onkopatológ MUDr. Jozef Maťoška, CSc. Cytologickú časť oddelenia mala na starosti MUDr. Jaroslava Jozefáková. V rokoch 2012 – 2016 bol primárom oddelenia prof. MUDr. Galbavý, DrSc. V súčasnosti oddelenie vedie doc. MUDr. Karol

Kajo, PhD. a cytologickú časť zastrešuje MUDr. Henrieta Šidlová, PhD. V súčasnosti sa pripravuje vytvorenie Kliniky patológie a cytológie SZU a OÚSA. Oddelenie patológie je jedným z troch akreditovaných poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v SR na úrovni bioprotickej aj cytologickej diagnostickej činnosti. Oddelenie sa skladá z histopatologického, imunohistochemického a cytologického úseku a disponuje nádorovým tkanivovým zariadením. Pracovisko je konzultačným centrom pre bioprotickú diagnostiku neuroendokrinných tumorov GIT-u, zabezpečuje vyšetrenie patologických parametrov pri kolorektálnych karcinómoch. V rámci nádorového tkanivového zariadenia sa realizuje odber a uskladnenie nádorových tkanív, ktoré sú určené na diagnostické a vedecko-výskumné účely.

Oddelenie klinickej genetiky: Po zriadení v roku 1998 ho do roku 2010 viedla RNDr. Eva Weismanová, PhD. Potom oddelenie viedol RNDr. Michal Konečný, PhD. a od roku 2017 RNDr. Regína Lohajová Behulová, PhD. Oddelenie bolo od svojho vzniku zamerané na genetické analýzy dedične podmienených onkologických ochorení. Na oddelení sa vykonáva molekulárno-genetická analýza v diagnostike uvedených ochorení, ako napr. dedičná forma karcinómu prsníka/vaječníkov, medulárny karcinóm štítnej žľazy. Oddelenie sa zameriava aj na diagnostiku dedične podmienených onkologických ochorení a na detekciu somatických mutácií z nádorového tkaniva. OLG je zaradené aj medzi špecializované centrá pre diagnostiku zriedkavých dedične podmienených onkologických ochorení.

Oddelenie laboratórnej klinickej imunológie: Vedúcou oddelenia pri jej vzniku v roku 2006 bola Ing. Mária Zuzulová. Pod jej vedením sa oddelenie stalo jedným z najviac akceptovaných imunologických pracovísk v SR. Oddelenie poskytuje komplexnú škálu molekula-

árných alergologických vyšetrení, vyšetrení imunitného systému s cieľom rozpoznať imunopatologické stavy a je centrom laboratórneho manažmentu kompletných vyšetrení a laboratórnej diagnostiky hereditárneho angioedému (HAE), ako aj histamínovej intolerancie.

Oddelenie prípravy kmeňových buniek: vzniklo v OÚSA v roku 2012 ako samostatné tkanivové zariadenie. Od počiatku toto oddelenie vedie doc. Ing. Čestmír Altaner, DrSc., ktorý je svetovo uznávaným odborníkom. V súčasnosti sa začínajú kmeňové bunky a ich produkty používať na liečbu mnohých chorôb. Kmeňové bunky určené na klinické použitie je potrebné kultivovať v tzv. čistých priestoroch, ktoré ďaleko prevyšujú nároky na sterilitu aj operačných sál. Mezenchýmové kmeňové bunky majú terapeutické využitie v regeneračnej medicíne pri mnohých chorobách. V OÚSA sa kmeňové bunky používajú pri inovatívnej liečbe aseptického nekrozy čeluste, na liečbu detí s leukémiou a s vrodenu imunodeficienciou. Bunky sú vhodné na liečbu akútnej reakcie štepu proti hostiteľovi, čo je záchrannou terapiou.

Oddelenie farmakológie: Pri zrode oddelenia stál prof. MUDr. Vladimír Krčméry, DrSc. Neskôr sa primárkou stala doc. MUDr. Andrea Demitrovičová, PhD. a v súčasnosti ho vedie MUDr. Ivan Vojtech. Oddelenie má na starosti v spolupráci s ostatnými oddeleniami OÚSa antibiotickú politiku. Zároveň sa v rámci oddelenia vyšetrujú koncentrácie viacerých liekov.

Poliklinické centrum: Od počiatku ho v OUSA vedie MUDr. Jozef Rukovanský. Centrum združuje odborné ambulancie, ktoré nemajú v OÚSA materskú základňu. Patria sem dve ambulancie interné, dve kardiologické ambulancie, ambulancia urologická, neurologická, reumatologická, onkodermatologická, osteologická, psychiatrická a psychologická. Všetky tieto am-

bulancie, využívajúce výsledky modernej laboratórnej a zobrazovacej techniky, slúžia najmä pacientom základných onkologických disciplín.

Preventívne centrum: Je jedným z prvých centier zameraných na preventívne onkologické prehliadky na Slovensku. Otvorené je v OÚSA počnúc marcom 1998. Primárom centra od jeho založenia do roku 2016 bola MUDr. Alena Kállayová, odvtedy oddelenie vedie MUDr. Roland Wittgruber. Preventívne centrum poskytuje zdravotnú starostlivosť všeobecnú a špecializovanú, s dôrazom na prevenciu, ktorá je najúčinnším prostriedkom pri udržaní pevného zdravia a zároveň umožňuje včasný záchyt ochorenia. Súčasťou centra je od roku 2009 aj pracovná zdravotná služba, ktorá vykonáva zdravotný dohľad pre zamestnancov a poskytuje odborné a poradenské činnosti zamestnávateľovi na plnenie jeho povinnosti v zmysle platnej legislatívy. Rozsahom služieb, zdravotníckou technikou a odbornými kvalitami našich zdravotníkov patrí Preventívne centrum OÚSA k svojho druhu najkomplexnejším pracoviskám na Slovensku.

Oddelenie rehabilitácie: Pôvodne oddelenie viedla MUDr. Zuzana Turčániová. Od roku 2000 doteraz ho vedie MUDr. Juraj Mareček. Hlavnou náplňou oddelenia je liečebný telocvik a fyziotrická liečba u hospitalizovaných i ambulantných pacientov. Na oddelení sa intenzívne venujú pacientom s lymfedémami.

Oddelenie organizačno-metodické a zdravotníckych informácií: Oddelenie funguje pod vedením MUDr. Vladimíra Vlasáka od roku 1996. Vzhľadom na širokú škálu poskytovaných služieb je rozdelené na viacero úsekov. Na úseku centrálnej registrácie pacientov a prijímacej kancelárie sa evidujú pacienti do nemocničného informačného systému a pacienti na hospitalizáciu sa prijímajú prostredníctvom prijímacej kancelárie. Ročne

Onkologický ústav sv. Alžbety je dnes moderné špecializované onkologické centrum.

sa tak prijme približne 7800 pacientov. Na úseku zdravotnej dokumentácie a archívu chorobopisov sa po ukončení hospitalizácie zdravotná dokumentácia skontroluje a založí do archívu. Úsek zdravotnej štatistiky zabezpečuje ročné spracovanie zákonom stanovených štatistických zisťovaní jednotlivých odborných pracovísk pre potreby NCZI. Úsek sociálnej starostlivosti poskytuje poradenstvo v oblasti sociálnych služieb.

Oddelenie liečebnej výživy:

Oddelenie začalo od vzniku OÚSA pod vedením p. Hany Máteovej a od roku 2000 ho viedla MUDr. Miriam Hrubíšková. Od roku 2015 ho vedie MUDr. Erika Böhmová, ktorá je zároveň ústavnou hygieničkou. Hlavnou náplňou oddelenia je príprava stravy pre hospitalizovaných pacientov a zamestnancov OÚSA pri dodržiavaní hygienických zásad.

Lekárska služba: V OÚSA sa spočiatku realizovala vo forme sateľitného nákupu liekov zo zásobovacích lekární. V roku 2001 sa otvorila Lekáreň sv. Alžbety na Hollého ulici, ktorá má verejnú aj nemocničnú časť. Lekáreň od jej zriadenia až doteraz vedie RNDr. Tibor Zonnenschein. Od roku 2007 má lekáreň na starosti aj centralizovanú prípravu cytostatík. V roku 2010 sa lekárensk

ská služba v OÚSA rozšírila o pobočku na Špitálskej ulici pod vedením PharmDr. Karolíny Kimlíkovej. Na pobočke lekáreň sa realizuje aj kompletná ponuka zdravotníckych pomôcok pre pacientov. V roku 2015 sa otvorila v pavilóne K aj nová výdajňa liekov.

Odbor hospodársko-technických činností:

Od vzniku OÚSA riadi tento odbor konateľ, RNDr. Ing. Pavol Švec, CSc., pod jeho vedením sa výrazne rozvinul a skvalitnil. Patria sem oddelenia: personálne a mzdové, právne, ekonomické, informačných systémov, investičné, technické, prevádzkové a správy budov, marketingu, referát krízového riadenia HM, CO, BOZP a PO, ďalej úsek práčovne a MTZ.

Informačné technológie: Tvoria za uplynulé desaťročia neoddeliteľnú súčasť poskytovania zdravotnej starostlivosti. Vďaka včasnému zavedeniu nemocničného informačného systému v polovici deväťdesiatych rokov vtedajším vedúcim IT Ing. Ladislavom Smolákom dnes OÚSA disponuje viac ako šiestimi miliónmi elektronických zdravotníckych záznamov pacientov. Začiatkom nového milénia bol OÚSA pionierom v digitalizácii zobrazovacích metód a stal sa pod vedením Ing. Juraja Magulu prvou bezfil-

movou nemocnicou na Slovensku. Dnes pod vedením Ing. Martina Hronského má nemocnica väčšinu informačných systémov virtualizovaných v prvom tier III dátovom centre v zdravotníckom zariadení v republike. Podarilo sa jej zaviesť eZdravie v predstihu pred legislatívou aj vďaka silnej a spoľahlivej digitálnej infraštruktúre.

Pohliadnuc na 280-ročnú históriu nemocnice možno skonštatovať, že nezištné úsilie sestier sv. Alžbety pomôct chorým a trpiacim viedlo postupne k rozvoju odboru onkológie na Slovensku. Toto úsilie bolo korunované zriadením moderného onkologického ústavu, ktorý významným spôsobom pomáha pacientom z celého územia Slovenska.

Pri príležitosti 25-ročného pôsobenia a terajšieho výročia vzniku OÚSA sa chceme poďakovať sestram sv. Alžbety. V prvom rade nabohej sestre Alexandre, ktorá aktívne bojovala za opätovné zriadenie onkologicky zameranej sesterskej nemocnice. Taktiež vďaka patrí aj sestram sv. Alžbety, ktoré viedli rehoľu v ďalších obdobiach (sestre Monike, Viannei a Márii) a ktoré v plnej miere podporovali a podporujú všetky rozvojové programy a tým výrazne napomáhajú rozvoju OÚSA. Samozrejme, veľká vďaka patrí vám všetkým. Prednostom, primárom, lekárom, lekárnikom, vysokoškólakom nelekárom, sestram, laborantom, pomocnému zdravotníckemu personálu, hospodársko-technickým pracovníkom. Za všetko to úsilie, ktorým ste prispeli k budovaniu nášho významného zdravotníckeho zariadenia, ktoré sa vo význačnej miere podieľa na modernej diagnostike a liečbe onkologických ochorení pacientov z celého územia Slovenska.

Text: Mgr. Mária Ragulová, generálna predstavená rehole, Doc. MUDr. Juraj Kaušitz, CSc., RNDr. Ing. Pavol Švec, CSc., konatelia OÚSA

Foto: Peter Kresánek

Protiepidemické opatrenia v Onkologickom ústave sv. Alžbety pokračujú

V druhom tohtoročnom čísle časopisu Naša nemocnica sme v článku venovanom COVID-19 písali, že sa budeme musieť s týmto ochorením naučiť žiť a zavedené protiepidemické opatrenia na zabránenie šírenia nás budú pravdepodobne sprevádzať aj naďalej. Jesenné mesiace nám dali za pravdu. Po relatívne pokojnom lete, počas ktorého sme si aspoň na chvíľu akoby vydýchli, sa na nás dennodenne valili neustále stúpajúce čísla pozitívne testovaných, chorých, zaplňajúce sa nemocnice, stúpajúci počet obetí. V porovnaní s jarnými mesiacmi sme mali a máme niekoľkonásobne vyšší výskyt prípadov COVID-19.

rúšok, dodržiavanie odstupov, dezinfekcia/umývanie rúk nám vadia, máme ich plné zuby. Cítíme potrebu žiť už konečne naplno, bez obmedzení, stretávať sa, cestovať. Avšak vírus je tu stále s nami a čaká na svoju príležitosť. Je nevyhnutné, aby protiepidemické opatrenia vydané v súvislosti s pandemiou COVID-19 zostávali naďalej v platnosti. Účinné protiepidemické opatrenia a najmä disciplinovanosť ľudí, aby tieto opatrenia dodržiavali sú jedinou cestou, ako dokážeme držať šírenie vírusu ako tak pod kontrolou.

Napriek tomu už necítíme taký strach, obavy. Už sa mnohí akoby menej bojíme o svoje zdravie, zdravie svojich blízkych, paradoxne napriek neporovnateľne vyššiemu výskytu a šíreniu ochorenia. Je to spôsobené aj tým, že na rozdiel od jarných mesiacov máme o víruse, jeho vlastnostiach, šírení, klinickom priebehu ochorenia COVID-19 oveľa viac informácií. Máme k dispozícii dostatok osobných ochranných pracovných po-

môcok a taktiež máme zabehnuté mnohé postupy. Zmenilo sa aj správanie ľudí. Na jar sme boli k sebe ohľaduplní, vzájomne sme si pomáhali. Teraz sme viac apatickí, nespokojní. Nesúhlasíme s opatreniami, odmietame ich. Je to na jednej strane pochopiteľné. Protiepidemické opatrenia už trvajú dlho, prinášajú so sebou mnohé obmedzenia, komplikujú nám život a sťažujú podmienky, na ktoré sme boli zvyknutí. Sme už unavení. Nosenie

Aktívne vyhľadávanie infikovaných, kontaktov s nimi, ich izolácia a dodržiavanie protiepidemických opatrení sú jedinou cestou vedúcou k úspechu. V rámci Onkologického ústavu sv. Alžbety (OÚSA) naďalej pokračujeme v snahách o skorú identifikáciu osôb (pacientov ako i zamestnancov) s podozrením na možnú infekciu COVID-19

a minimalizáciu rizika rozšírenia infekcie. Naďalej je možný vstup pacientov do areálu OÚSA len po prechode vstupným filtrom z ulice Heydukova 8 a 10. Pri personálnom zabezpečovaní vstupných filtrov využívame od októbra 2020 služby príslušníkov Ozbrojených síl SR. Snažíme sa o dôsledné odoberanie epidemiologickej a cestovateľskej anamnézy, dodržiavanie zásad dezinfekcie rúk a celkovo zásad hygienicko-epidemiologickeho režimu. Od 2. 9. 2020 je opätovne v platnosti zákaz návštev na lôžkových oddeleniach ako vysoko efektívne opatrenie na ochranu hospitalizovaných pacientov. Od 2. 9. 2020 sme tiež zaviedli u pacientov pred hospitalizáciou sérologické vyšetrenie na prítomnosť protilátok na ochorenie COVID-19. Okamžite po dostupnosti antigénových rýchlotestov na COVID-19 na trhu sme zaviedli vyšetrenie každého pacienta v deň prijatia na hospitalizáciu. Cieľom je skorá identifikácia pacienta s podozrením na možnú infekciu COVID-19 a ochrana hospitalizovaných pacientov ako i personálu. Pacienti podozriví z ochorenia COVID-19 sú umiestňovaní do izolačných izieb na vyčlenenej časti lôžkového oddelenia až do

potvrdenia, resp. vylúčenia ochorenia. V prípade výskytu ochorenia u pacienta alebo zamestnanca OÚSA sa okamžite realizuje epidemiologické šetrenie s cieľom čo najrýchlejšieho zamedzenia šírenia infekcie. Úzke kontakty s chorým, resp. pozitívne testovaným sa podriaďujú karanténym opatreniam, lekárskeho dohľadu a sú na 6. deň po kontakte vyšetrované na COVID-19. Chorí ako i pozitívne testovaní zamestnanci sú vyradení z pracovnej činnosti.

V súvislosti s celoslovenským plošným testovaním na COVID-19 sme v rámci OÚSA realizovali dve kolá plošného testovania pacientov, zamestnancov a ich rodinných príslušníkov. V dňoch 30. 10. a 1.11.2020 bolo spolu otestovaných 1720 osôb a v termíne 6. 11. 2020 to bolo 940 osôb. Pre všetkých nás to bolo niečo nové, nikto z nás sa s podobnou situáciou nestretol. Napriek tomu si myslím, že sme to zvládli. Veľká vďaka patrí tým, ktorí sa ochotne zapojili do prvého, druhého, resp. oboch kôl testovania zamestnancov i pacientov. Niekoľkočlenné tímy pracovali s nadšením, elánom a veľkou ochotou. Testovanie zdra-

votníckych pracovníkov ako i hospitalizovaných pacientov v súčasnej epidemiologickej situácii vo výskyte COVID-19 v SR a okolitých krajinách má z epidemiologickeho hľadiska opodstatnenie. Zdravotnícki pracovníci patria medzi rizikové skupiny populácie ohrozené nákazou. Nepodchytenie šírenia COVID-19 na určitom oddelení, môže predstavovať veľký problém aj pre následné poskytovanie zdravotnej starostlivosti spôsobené výpadkom zdravotníckych pracovníkov. Zabraňuje sa tým aj riziku prípadnému prenosu infekcie zo zdravotníckeho pracovníka na pacienta, ku ktorému však dôjde len pri vážnom porušení nariadených protiepidemických opatrení (nosenie rúšok/respirátorov, dezinfekcia rúk, dezinfekcia kontaktných povrchov).

Naším spoločným cieľom je poskytovanie bezpečnej zdravotnej starostlivosti, ochrana zdravia pacientov ako i zamestnancov OÚSA. Pre dosiahnutie tohto cieľa robíme maximum.

Text: MUDr. Erika Böhmová,
ústavný hygienik

Foto: Peter Kresánek

Črty svätej Alžbety Durínskej

Z časovo krátkeho no na skutky milosrdenstva bohatého života svätice

Svätá Alžbeta i dnes patrí k najznámejším svätým. Pomenované sú podľa nej mnohé dobročinné inštitúcie a spolky, ulice i kostoly vo všetkých kútoch sveta. Jej sochy so žobrákom alebo s plášťom plným ruží zdobia mnohé priečelia cirkevných i svetských budov z rozličných období. Jej životopis je ľahko dostupný na viacerých webových stránkach a prakticky vo všetkých jazykoch. Pýtať sa preto, kto je táto svätica, zvlášť pre pravidelných čitateľov tohto časopisu, nemá opodstatnený zmysel. Vo svojom krátkom príspevku sa preto zameriam na menej známe časti – „črty“ z jej časovo krátkeho, no na skutky milosrdenstva bohatého života, ktoré zachytil niekoľko rokov po jej smrti Jakub Voragine* vo svojej zbierke životopisov *Legenda Aurea*.

Jakub Voragine bol dominikánskym mníchom z druhej polovice 13. storočia. Pôsoobil v Lombardsku, kde napísal pre svojich spolubratov - kazateľov veľmi populárnu zbierku životopisov svätých, ktorá sa následne prekladala do viacerých jazykov. Pri svojej práci sa zväčša opieral o už napísané hagiografie**, ktoré preformuloval do podoby vhodnejšej pre potreby kázni a rozmiestnil ich vo svojej knihe podľa kalendára i chronologicky ako cirkevné dejiny.

Staré hagiografie sa zvykli aj kvôli nedostatku písomných zdrojov v stredoveku tvoriť podľa šablón, aby sa svätci čo najviac pripodobňovali Kristovi alebo iným biblickým postavám, čím by sa nespochybňovala ich svätosť. Zväčša šlo o mučeníkov, ktorých smrť mala pripomínať Kristovo utrpenie, alebo o cirkevných otcov, pri ktorých sa zdôrazňovala ich čistá náuka.

Životopis svätej Alžbety, aj vďaka tomu, že bola v tom čase relatívne novou sväticou, však už bol napísaný na základe autorovi dostupných prác o jej svätorečení. Svätá Alžbeta z pera Jakuba už bola inou, autentickjšou sväticou s množstvom

charakterových črt a drobných príbehov. Bola inou aj tým, že samotná doba bola iná.

Keď teda chceme hovoriť o sv. Alžbete, musíme začať hovoriť o dvoch, možno troch generáciách ľudí pred ňou. Až v dvanástom storočí po sťahovaní národov a rozpade Rímskej ríše nastala doba relatívneho pokoja, ktorá zvlášť do západno-kresťanskej Európy priniesla materiálnu i duchovnú prosperitu. S usadením maďarských kmeňov, ukončením lúpežných výprav Vikingov a zastavením maurskej expanzie v Španielsku sa hranice stredovekých štátov konečne zastabilizovali. Opäť sa začal vzťahovať diaľkový obchod a prehlbovali sa kontakty tak medzi mladými kresťanskými štátmi, ako aj medzi kontinentami. Na dôležitých obchodných tepnách sa začali vzťahovať stredoveké mestá a v nich vznikli prvé univerzitné spolky a umelecké dielne s tovarišmi. Nové pokojné prostredie v západnej Európe, zvlášť okolo Stredozemného mora, zrodilo novú generáciu, ktorá prestávala premýšľať len o základných ľudských potrebách, ale začala pátrať aj za vlastný horizont. Títo mladí prie-

kopníci (ich vstup do dejín sa zväčša odohral ešte v detskom veku) sa uberali rozličnými smermi, či už v oblasti umenia (počiatky renesancie v Taliansku siahajú už do 13. storočia, no nesmieme zabudnúť ani na krásy vrcholného gotického umenia aj na našom území), vedy, (zvlášť teológie, matematiky a filozofie) ako i duchovného života.

Nová doba si vyžadovala nové vzory správania, ktoré prezentovali v stredoveku cez jedinú medzinárodnú médium - Cirkev, svätci. Na začiatku 13. storočia vznikli dve nové rehole, ktoré si našli (na rozdiel od starých kontemplatívnych rádov) svoje miesto medzi laikmi. Odmietali svetské bohatstvo, aktívne sa zapájali do života v budujúcich sa mestách, kde prihliadali na potreby „maličkých“, teda utlačaných chudobných a chudobných, ktorým prinášali hmotnú i duchovnú pomoc. Ich nezištné správanie malo veľkú odzvu a rýchlo si vybudovali rešpekt i u cirkevných a svetských predstaviteľov. Navyše ich príklad inšpiroval množstvo podobne zmýšľajúcich ľudí, ktorí sa organizovali do podobných komunít, ktoré svätci – ich živé vzory, založili.

*/Jacobus de Voragine (1228-1298, Taliansko, blahorečený 1816) taliansky hagiograf a historik. V roku 1240 vstúpil do dominikánskeho rádu, pravdepodobne v Janove, neskôr pôsobil ako lombardský provinciál svojho rádu, od roku 1292 bol arcibiskupom janovským.

**/Hagiografia (zo starogréčtiny: ἅγιος/(h)ágios = „svätý“ a γράφειν/gráfein = „písať“) sa zaoberá popisom života a skutkov svätcov, prípadne ich ďalším výkladom.

Vzhľadom na protiepidemiologické opatrenia Rehoľa svätej Alžbety a zamestnanci Onkologického ústavu sv. Alžbety tohto roku žiaľ nemali možnosť, tak ako na fotografii z minulosti, verejne sláviť sviatok svojej patrónky.

Alžbeta patrila do tohto nového sveta. Už v rannom detstve opustila periférne Uhorsko a vstúpila do vrcholne stredovekej spoločnosti. Životopisec Jakub našiel u nej príklon k duchovnému životu už v jej skorom veku. Poukazoval na jej miernu a dobrosrdečnú povahu, ktorá v jej okolí vyvolávala úžas. Konkrétne sa pozastavil pri jej zvyku podeliť sa o vlastnú výhru pri spoločenských hrách. Alžbeta rolu svätice zjavne prijala veľmi skoro, čo dokazuje jej sebazapieranie ešte počas života jej manžela Ludovíta, ako aj charitatívna aktivita, ktorú aj on u nej podporoval.

Ich spolunažívanie bolo obzvlášť zaujímavé, keď si ho dáme do kontrastu s manželstvami iných svätých žien žijúcich v stredoveku, ktorých manželstvá neboli priam ukázkové. Svätá Angela z Foligna či sv. Rita z Cassie sa vraj dokonca modlili za smrť svojich rodinných príslušníkov (manželov aj svojich detí), ktorí im bránili v ich duchovnom raste.

Dominikán a kňaz Jakub Voragine nechal čitateľov nahliadnuť do nočnej spálne Ludovíta a Alžbety. Tu pri sebe spávali ako manželia aj v čase, kedy Alžbetu chodievala slúžka budiť k rannej modlitbe. Lu-

dovít jej mal podľa autora dohovárať, aby sa šetrila a dala svojmu telu odpočinok. Voragine sa však pristavil pri jednej takejto noci, kedy slúžka omylom miesto Alžbety zobudila práve Ludovíta, ktorý napriek skorému času slúžke neublížil a nechal ju zobudiť jeho družku.

Voragine spomína aj udalosť, kedy sa Alžbeta odmietla spolupodieľať na vykorisťovaní poddaných, od ktorých prijímala len čierny chlieb ako milodar. Ludovít, ktorý jej správanie mohol pokladať za podrývanie autority suveréna na vlastnom území, jej gesto opäť rešpektoval. Nemal teda v životopise sv. Alžbety rolu tyrana, barbarského pohana alebo hriešnika, ktorého bolo nutné obracať, ako to bolo v stredovekých hagiografiách bežné. Alžbeta aj vďaka tomu ľahko zvládala viesť popri svätom živote aj manželský život so spokojným manželom a ich spoločnými deťmi, ktoré sa dožili dospelosti a dosiahli vysoké svetské i duchovné miesta.

Nakoniec po Ludovítovej smrti jej Jakub vložil do úst prejav lásky k svojmu manželovi, ktorý v stredovekej hagiografii nemá miesto: „Ty vieš Pane, že som ho milovala tak veľmi, ako on miloval Teba. Teraz však z lásky k Tebe som bola

ochudobnená o jeho prítomnosť a poslala som ho oslobodiť Svätú Zem. Síce by som rada žila s ním, hoci by sme aj šli šírým svetom po žobraní, nedala by som ani vlasok z vlastnej hlavy, aby sa mi vrátil proti Tvojej vôli, ani by som ho nepovolala do tohto smrteľného života. Zverujem jeho i seba do tvojej milosti.”

V Jakubom stvárnenom životopise svätej Alžbety sa ďalej objavuje viacero malých banálnych črt z jej charitatívneho pôsobenia. V ňou založenom hospici v Eisenachu sa raz starala o deti chudobnej ženy, ktoré jej hovorili matka a tmlili sa okolo nej ako jej vlastné. Raz im nakúpila malé tanieriky, poháre, prstienky a sklenené hračky na hranie. Ako cválala na koni, spadla aj s hračkami, ktorým sa zázrakom nič nestalo.

Podobne ako sv. František, jej súčasník a pravdepodobný vzor, vnímala svoju vieru cez vrúcny vzťah s Kristom, ktorý prejavovala náhlymi zmenami nálad pri jej duchovných videniach - od výbuchu smiechu až po nástojčivý plač. Na jej duchovnej ceste ju sprevádzali jej štyri družky, ktorých výpovede napomohli k jej expresnému svätorečeniu a jej posledný spovedník Konrád z Marburgu, muž plný kontroverzií, ktorého niektorí životopisci úmyselne vymazávajú z Alžbetinho života. (Aj Voragine mu venoval len najnutnejšie miesto).

O Konrádovi sa v spojitosti s Alžbetou zmieňujú vo svojich svedectvách aj jej štyri družky, ktoré ho vykresľujú ako despotického tyrana, ktorý trestal sväticu spolu s nimi za neposlušnosť, prípadne za drobné prehrešky voči sebazapieraniu, dokonca bránil jej stretnutie s dcérou,

Pokračovanie na strane 18

Predvída možnosť ochorenia

Molekulárno-genetická diagnostika v OÚSA

Onkologický ústav sv. Alžbety vybudoval jedno z prvých klinických pracovísk na Slovensku, ktoré disponuje modernou technológiou a je schopné analyzovať stovky génov pomocou metódy sekvenovania novej generácie (Next generation sequencing – NGS).

Ročne je na Oddelení lekárskej genetiky OÚSA vyšetrených viac ako 500 rodín s dedičnými onkologickými chorobami. Oddelenie má v oblasti molekulárnej diagnostiky dedičných onkologických chorôb dlhodobé skúsenosti, disponuje odborným personálom a laboratórnym vybavením na najvyššej úrovni, je akreditované podľa medzinárodnej normy STN EN ISO 15189:2013 a je zaradené Ministerstvom zdravotníctva SR medzi špecializované centrá pre diagnostiku zriedkavých dedične podmienených onkologických ochorení.

Oddelenie lekárskej genetiky OÚSA je plne funkčné a poskytuje svoje služby, pri dodržaní stanovených protiepidemiologických opatrení, aj počas núdzového stavu. Rovnako ako zabezpečujú zdravotnícku starostlivosť v tomto období i ďalšie pracoviská ústavu.

Text: RNDr. Regína Lohajová Behulová, PhD., primárka Oddelenia lekárskej genetiky Onkologického ústavu sv. Alžbety

Foto: Peter Kresánek

Nástup technológie NGS výrazne skrátil dĺžku vyšetrenia a umožnil testovanie desiatok až stoviek génov u jedného pacienta súčasne v jednej analýze. Multi-génové testovanie, čas a finančný náklad analýzy sú najväčšími benefitmi uvedeného diagnostického prístupu. Na druhej strane interpretácia nájdených variantov, zatriedenie variantov na základe klinickej relevantnosti je neporovnateľne náročnejšie a vyžaduje dostatok skúseností, a príslušných odborných vedomostí.

Genetické testovanie na úrovni stoviek až tisícov génov umožňuje pacientom, resp. rodinám v ktorých sa onkologické ochorenie vyskytuje vo viacerých generáciách, respektíve ktoré ochoreli vo veľmi mladom veku, potvrdiť alebo vylúčiť genetickú predispozíciu ich ochorenia v re-

latívne krátkom čase. Pacienti s dokázanou genetickou predispozíciou v uvedených génoch získajú náskok pred chorobou, majú právo na ciele preventívne prehliadky alebo profylaktické chirurgické, ktorých cieľom je minimalizovať riziko vzniku onkologického ochorenia, resp. maximalizovať jeho skorý záchyt.

Dokončenie zo strany 17

v tom čase už žijúcu v kláštore. Postavenie sv. Alžbety v tomto ohľade pôsobí veľmi zvláštne, nakoľko mu v ničom neodporovala. Tajomstvo ich vzťahu však životopisec Jakub Voragine vysvetľuje ako vzťah duchovného majstra a učňa. Konrád bol známy svojou prílišnou horlivosťou. Bol pápežským vyslancom, ktorého úlohou bolo potláčať katarskú herézu na území na sever od Álp. Jeho metódy boli radikálne tak vo vzťahu k "čisteniu" krajiny od herézy, ako aj vo vzťahu k jeho zveren-

kyňi. Na jednu stranu kruto potláčal herézu odmietajúcu svetské pôžitky, na druhú stranu tieto pôžitky prísne odnímal sv. Alžbete. K jeho kladom však musíme započítať jeho angažovanie sa za vrátenie násilne odňatého majetku sv. Alžbete, ako aj jeho aktivitu k jej svätorečeniu po jej smrti.

Svätá Alžbeta bola ženou svojej doby, ktorá ju žila naplno. Prijala rolu svätice a stala sa už za svojho života vzorom pre mnohé ženy. Na jednu stranu "žila vo svete" ako manželka, matka a šľachticná, na druhú

stranu k nemu pridala duchovný život plný osobného sebazapierania a starostlivosti o druhých. Vzorec jej správania nasledovali a nasledujú ľudia už niekoľko storočí, či už v podobe zasväteného života, taktiež vo svete ako prvé dámy prezidentov, alebo aj ako bežné ženy ochotné obetovať trochu svojho času a prostriedkov chudobným a chorým, ktorých spoločnosť vytláča na okraj dodnes.

Text: Mgr. Tomáš Králik, PhD.

Foto: Peter Kresánek

Publikácia, aká sa často nevidí

Vzhľadom na pretrvávajúcu situáciu sa v Onkologickom ústave sv. Alžbety (OÚSA) uviedlo do života najnovšie dielo, publikácia Špeciálna onkológia, netradične. Účastníci tvorivého tímu autorov, recenzentov ako aj ďalší účastníci si dielo prevzali postupne, jeden za druhým, aby sa tak vylúčili naraz osobné kontakty väčšej skupiny. Viacerí vtipne poznamenali, že si môžu symbolicky knihu pokrstiť doma aj sami. Zároveň už vážne, vyzdvihovali prínos celého tímu. Mnohí sa stotožnili s tvrdeniami, ktoré sa dajú zhrnúť do stručného vyjadrenia, že sa s niečím takým výnimočným ako je táto najnovšia, krásne vyhotovená a obsahom unikátna kniha dnes už málokedy dá stretnúť.

Hlavní zostavovatelia publikácie Špeciálna onkológia a riaditeľka vydavateľstva SOLEN.

„Chcela by som za vydavateľstvo Solen veľmi pekne poďakovať a oceniť našu už štandardne výnimočnú spoluprácu s Onkologickým ústavom svätej Alžbety na príprave tejto druhej knižky, ktorá nasleduje po predošlej, ktorou je Všeobecná onkológia.“ Uviedla pri tejto príležitosti riaditeľka vydavateľstva Solen Mgr. Katarína Pospíšilová. Ako ďalej po-

dotkla, teraz vznikla ešte prepracovanejšia publikácia Špeciálna onkológia, na ktorej sa podieľalo vyše 80 autorov, z toho veľká väčšina boli priamo lekári z OÚSA. Knižka sa podľa nej pripravovala dlho, lebo si dali na jej profesionálnom spracovaní zvlášť záležať. Osobitné ocenenie si podľa nej zaslúži užší zostavovateľský tím. Za všetku tú mravčiu prácu, ktorú jeho čle-

novia odvedli pri tomto spoločnom dieťati. Vedeli pri ňom tráviť dlhé hodiny, pričom doladzovali všetky najmenšie detaily. Samozrejme poďakovať treba všetkým autorom, ktorí sa podieľali na tomto diele. Všetkým editorom kapitol, všetkým koordinátorom, garantom jednotlivých kapitol, ktorí nemali ľahkú úlohu zhromaždiť články viacerých autorov a spraviť z toho jeden celok, ktorý má veľkú výpovednú hodnotu.

„Sme radi, že sa nám túto publikáciu podarilo vydať na jar tohto roku. Aj keď žiaľ, epidemiologická situácia nám to trochu zamotala, niektoré veci spomalila, niektoré veci oddialila.“ Uzatvára riaditeľka a dodáva: „Knižka sa dá kúpiť priamo cez vydavateľstvo Solen či všetky veľké obchodné siete. Chceme s ňou, až to zasa bude možné, navštevovať aj odborné lekárske podujatia.“

K poďakovaniu všetkým autorom, ktorí mali nesmiernu trpezlivosť a prejavili ústretovosť aj vtedy, keď sa spracovávali rozsiahlejšie texty a bolo treba tiež viac komunikovať, sa pripája aj zodpovedná redaktorka spoločnosti Solen Mgr. Miroslava Dostálová.

Vysoko fundovane spracovanú recenziu tohto nevšedného diela od renomovaných autorov najnovšie zverejnil časopis Slovenskej lekárskej spoločnosti MONITOR MEDICÍNY SLS 3 - 4/2020 vol. 10, strana 46. Jej autori okrem iného zásadným spôsobom hodnotia prínosy a poukazujú na rozsiahle možnosti uplatnenia najnovšej publikácie Špeciálna onkológia. Vzhľadom na to, recenziu radi prinášame na nasledujúcej strane aj našim čitateľom.

Text a foto: Peter Kresánek

J. Kaušitz, D. Ondruš a kolektív

Špeciálna onkológia

1. vydanie. Bratislava: Solen, 2020, 712 s. ISBN 978 80 89858 18 7

Zdravotnícke vydavateľstvo Solen v knižnej edícii Meduca (Medical education) reaguje na potreby pregraduálneho a postgraduálneho celoživotného vzdelávania lekárov a zdravotníckych pracovníkov vydávaním cielených knižných publikácií. Lekárskej verejnosti sú známe reprezentatívne vysokoškolské učebnice či monografie Praktická medicína, Nádorové markery, Karcinóm penisu, Chronická prostatitída, Epileptické encefalopatie, Detská reumatológia v obrazkoch a samozrejme Všeobecná onkológia, na ktorú nadväzuje Špeciálna onkológia rovnakých editorov a hlavných autorov.

Onkológia je jedným z medicínskych odborov, ktoré sa rýchlo vyvíjajú, kde pribúdajú nové zásadné poznatky, ktoré sa pozitívne premietajú do prevencie, diagnostiky aj liečby pacientov s onkologickým ochorením a ktoré zásadným spôsobom menia pohľad na mnohé onkologické ochorenia. Editori a celý tím renomovaných slovenských špecialistov v jednotlivých medicínskych odboroch sa zamerali na epidemiológiu, etiológiu, patologickú fyziológiu, princípy diagnostiky a liečby malígnych ochorení zoradených podľa najnovšej medzinárodnej klasifikácie onkologických ochorení. V textoch sa premietajú praktické klinické skúsenosti spoluautorov získané z každodennej praxe.

Aj na tomto mieste nám nedá, aby sme nepripomenuli priekopnícke dielo prof. Jurga a spol., Klinická a radiačná onkológia (1. a 2. diel, 2010), ktorý nás minulý rok navždy opustil. Považujem za mimoriadne záslužné, že zostavovatelia Všeobecnej a Špeciálnej onkológie prijali náročnú a pre onkológiu dôležitú výzvu a pokračujú v edícii, ktorá zásadným spôsobom

dvíha onkológiu ako vedný a klinický odbor. Predkladaná publikácia je venovaná 100. výročiu založenia Lekárskej fakulty UK a 25. výročiu zriadenia Národného onkologického ústavu NsP sv. Alžbety, neskoršieho Onkologického ústavu sv. Alžbety v Bratislave. Dielo napĺňa odkaz zakladateľov univerzity vzdelávať, vychovávať a priňašať a rozvíjať najnovšie poznatky v medicíne na prospech medicíny, pacientov i spoločnosti.

Mimoriadne ocenenie si zaslúži aj kultivovaný jazykový prejav autorov, osobitne v spojení s vysoko odbornou terminológiou. Oceňujeme aj množstvo farebných obrázkov, prehľadových tabuliek a schém (väčšinou z vlastných archívov), ktoré sú na prospech prezentácie náročnej problematiky. Nedá však nepovedať, že v takejto knihe je vždy prínosom podrobný vecný index, ktorý možno používať na cielené vyhľadávanie a ktorý uľahčuje orientáciu v rozsiahlom diele.

V prezentovanom diele sa v 14. kapitolách stretne s problematikou zhubných nádorov hlavy a krku (odb. garant K. Gočárová), zhubnými nádormi tráviaceho systému (odb. garant Š. Durdík), zhubnými nádormi dýchacieho systému a vnútrohrudníkových orgánov (odb. garant M. Šándorová), zhubnými nádormi kostí a pohybového aparátu (odb. garant E. Bolješiková), zhubnými nádormi hematopoetického a retikuloendotelového traniva (odb. garant S. Špánik), zhubnými nádormi kože (odb. garant M. Sabol), zhubnými nádormi prsníka (V. Bella), zhubnými nádormi ženských pohlavných orgánov (odb. garant L. Masák), zhubnými nádormi mužských pohlavných orgánov (odb. garant D. Ondruš), zhubnými nádormi uropoetického systému (odb. garant D. Ondruš), zhubnými nádormi

oka, mozgu a iných častí CNS (odb. garant M. Chorváth), nádormi endokrinných žliaz (odb. garant J. Podoba), nádorovými ochoreniami detského veku (odb. garant A. Kolenová) a nádormi neznámeho primárneho ložiska (odb. garant S. Špánik). Všetky kapitoly sú pripravené podľa modernej osnova, ktorá obsahuje najnovšie epidemiologické údaje, časové trendy vývoja štandardizovanej incidencie, mortality, včítane ich predikcie. Autori sa venujú klinickému obrazu, patológii, používajú najnovšie klasifikácie a typizácie karcinómov. V časti diagnostika, klasifikácia a diferenciálna diagnostika sú uvedené nielen klasické postupy, ale aj odporúčania, ktoré šetria pacienta a navádzajú lekára na osvedčené diagnostické a liečebné algoritmy. Pri liečbe autori postupujú cielene od plánovania liečby, prípravy pacienta, cez chirurgickú liečbu, rádioterapiu, chemoterapiu a systémovú liečbu. Autori v závere kapitoly vždy pripomínajú význam sledovania pacienta, prevenciu a kontroly. Pri rôznych druhoch onkologického ochorenia je vždy prístup podľa druhu ochorenia, pričom autori uvádzajú prognostické faktory a vyznačujú úspešnosť liečby.

Autori nadviazali na Všeobecnú onkológiu naozaj profesionálnym spôsobom, z diela cítiť jednotný editorský zámer, ktorý je dôsledne naplnený všetkými spoluautormi. Dielo pôsobí kompaktné, ucelené, moderne a verím, že bude cenným zdrojom informácií nielen pre onkológov, ale pre všetkých lekárov, na ktorých sa obracia pacient s prosbou o pomoc. V závere gratulujeme editorom a všetkým autorom, ale aj recenzentom a vydavateľovi k vynikajúcemu dielu. Veríme, že kniha postupne vyjde v opakovaných vydaniach a stane sa „medicínskou klasikou“.

Prof. MUDr. Marián Bernadič, CSc.,
LFUK Bratislava
MUDr. Michal Bernadič, PhD.,
NOÚ Bratislava

Kto rád dáva, dvakrát dostáva

Vyznanie dobrovoľníčky Márie

Mária pôsobiaca v Dobrovoľníckej skupine Vrba nám už úvodom svojho rozprávania pripomína, že to, že je našou dobrovoľníčkou, vôbec nie je náhoda. Jej dobrovoľnícka činnosť pritom spočíva najmä v sprevádzaní hospitalizovaných pacientov v Onkologickom ústave sv. Alžbety. Niekedy je možno ťažké predstaviť si, čo to sprevádzanie vlastne je a ako vyzerá. Mária nám skúsila popísať, ako k sprevádzaniu pacientov pristupovala, čo na oddeleniach zažívala, ako aj to, čo dobrovoľnícka pomoc znamená pre ňu ako človeka. Ako sa zdôveruje našim čitateľkám a čitateľom, rada by sa aj takýmto spôsobom podelila o svoje skúsenosti a dojmy z pôsobenia v Dobrovoľníckej skupine Vrba...

Vo Vrbe pôsobím od roku 2017 a nie je to náhoda. Je to niečo, čo na mňa čakalo, čo som niekde v kútiku srdca hľadala, ale nevedela som to pomenovať. O dobrovoľníctve vo Vrbe som sa dozvedela pri jednom rozhovore. Myšlienka sprevádzania onkologických pacientov ma nadchla, ale musela ísť na čas do úzadia pre moju pracovnú vyťaženosť. Po niekoľkých rokoch sa veci zmenili a prostredníctvom jednej zdravotnej sestričky sa ku mne dostal inzerát o nábore nových dobrovoľníkov do tejto dobrovoľníckej organizácie. Výber som absolvovala, bola som prijatá a som za to vďačná. Žiaľ, nová doba „kovidová, nám -

To, že pani Mária pôsobí v Dobrovoľníckej skupine Vrba, vôbec nie je náhoda.

dobrovoľníkom aj iným návštevám - zatvorila dvere na všetkých oddeleniach, kde sme mohli sprevádzať onkologicky chorých pacientov. A nielen sprevádzať, ale aj prinášať literatúru s mobilnou knižnicou, zábavu v podobe spoločenských hier a tvorivých klubov, kultúru prostredníctvom koncertov a návštev či vystúpení zaujímavých hostí, ktorí sa radi podelili napríklad o svoje cestovateľské zážitky....

Z mojich doterajších skúseností vyplýva, že samotné sprevádzanie prináša obohatenie oboch stranám. Aj pacientom, ale aj mne, dobrovoľníčke. Nie nadarmo sa vraví, že kto rád dáva, dvakrát dostáva, a v dobrovoľníctve to platí hádam viacnásobne.

Jedno z najmotívnejších stretnutí s pacientami bývalo každoročné predvianočné koledovanie. Celá skupinka dobrovoľníkov sme pričádzali v tomto najkrajšom obdo-

bí roka, v období Vianoc, aby sme priniesli kúsok tepla domova všetkým, ktorí ho nebudú môcť zakúsiť v svojich príbytkoch. Je to pre mňa niečo veľmi hlboko ľudské, blízke, mocné a slovami ťažko opísateľné. Nezabudnem na tetu Filku, ktorú som poznala z našej dediny. No v takýchto momentoch majú ľudia k sebe oveľa, oveľa bližšie. Spomínam si na vrúcne objatie a veľkú vďačnosť za pár obyčajných vianočných koláčikov. S vďačnosťou sme sa stretli v tomto období s pacientmi na každom oddelení, na každej izbe. Bol to pocit vzájomnej ľudskej spolupatričnosti.

Možno sa pýtate, či všetci pacienti chcú s nami komunikovať? Pravdaže nie. Sme tak rôzni. Preto rozhodnutie pacienta plne rešpektujeme. Držíme sa hesla: „Ukáž mi cestu a ja ťa budem sprevádzať“. Na druhej strane som sa viackrát stretla aj s takým postojom, že pri prvom stretnutí bol rozhovor taký váhavý, akoby oŕukávajúci, a s každým ďalším stretnutím som už bola stále viac očakávaná. Až som si pomyslela, len aby som neochorela a mohla prísť...

Z času na čas mi boli dobrou barličkou pri kontaktoch aj žolíkové a sedmové karty. Raz som sa dokonca stretla s profesionálnym hráčom mariášu a dostala som aj pár lekcii ľahšej hry zvanej šnaps. Len čo, keď som doma netrénovala? Ku hre sa vždy ešte niekto rád pridala a popri tom sme sa aj o všeličom porozprávali. S jedným pánom som zase hrala žolíka, ale on mal úplne iné pravidlá, pospájané so žolíka, kanasty a svojich vlastných

vymyslených. Bolo to zábavné. Počas svojej dobrovoľníckej služby sa vždy snažím prejsť celé oddelenie, na ktorom mám službu a pozdraviť všetkých pacientov. No niekedy sa mi stane, že v jednej izbe ostanem oveľa dlhšie v hlbšom rozhovore. Vtedy vnímam, že je to tak správne. Že možno práve teraz a pre tohoto človeka je to nesmierne dôležité, aby tam niekto s ním bol a načúval mu... Ľudia veľakrát rekapitulujú svoj život. Spomínajú na detstvo, profesionálne úspechy, záľuby. Rozprávajú o svojej rodine, deťoch, vnúčatách, o všetkom, čo je pre nich dôležité. Ľudské osudy, to je ako nevyčerpatelná studnica života...

Najväčšou odmenou mi je, že viem, že čas, ktorý darujem, nie je čas stratený. Raz, pri odchode z oddelenia, som spoza otvorených dverí započula vetu: „Ako dobre mi to padlo. Za tú hodinku som ani necítil, že ma niečo bolí“. Čo viac si môžeme priať?! Jedine zdravie, lebo to má najvyššiu hodnotu v živote človeka.

Určite ste si ich všimli. Prechádzate popri nich, keď vstupujete

Dobrovoľníčka pani Marta na filtri hlavného vchodu Onkologického ústavu sv. Alžbety. Strieda ju pani Veronika, páni Karol s Jurajom či ďalší dobrovoľníci.

do nemocnice. Každého poprosia o dezinfekciu rúk, vyzvú aby ste sa pozreli do kamery, ktorá Vám odmeria teplotu, prípadne Vás správne nasmerujú, ak neviete ako sa dostať tam, kam práve potrebujete. Už viete? Sú to pracovníci nemocnice, ktorí od vypuknutia pandémie slúžia aj na vstupnom filtri. Ale možno neviete, že medzi nimi sú aj naši dobrovoľníci a dobrovoľníčky z Dobrovoľníckej skupiny Vŕba, ktorí v čase pandémie koróna vírusu prijali výzvu pomáhať práve na „filtrí“.

Väčšina z týchto dobrovoľníkov predtým pôsobila v službe roznášania káv a čajov pacientom čakajúcim pred ambulanciami. Žiaľ, koróna kríza a nevyhnutné protiepidemiologické opatrenia spôsobili pozastavenie aj tejto našej činnosti. Preto keď vznikla potreba pomôcť v čase obmedzení inak, po dohode s nemocnicou sme spustili dobrovoľnícku službu „Pomoc na vstupnom filtri“. Naši dobrovoľníci a dobrovoľníčky sa do nej aktívne a pravidelne zapájajú od júna tohto roka. A veru je čo robiť, pretože dverami nemocnice prejde každý deň obrovské množstvo pacientov. Naši dobrovoľníci dohliadajú, aby pacienti pri vstupe dodržiavali pravidlo rúško, ale nie iba plastový štít, dezinfekcia rúk, ale nie rukavice, a pohľad do kamery pre zmeranie teploty.

Ako k službe pristupuje napríklad náš skúsený dobrovoľník Karol, ktorý na službu cestuje každý týždeň až z Dubnice nad Váhom, teda vyše 100 km? Snaží sa nielen o to, aby si pacienti vydezinfikovali ruky a zmerali teplotu, ale taktiež, aby sa cítili vítaní. Milé slovo či žart dokáže spríjemniť deň aj v nemocnici, aj keď je pandémia. Takže: „Dobrý deň, vydezinfikujte si ruky prosím.“

O svoje zážitky sa delí z Vŕby aj pani Marta, ktorá pôsobí ako dobrovoľníčka na filtri hlavného vchodu Heydukova ulica 10. Ľudia sú väčši-

Jedno z najjemotívnejších stretnutí s pacientmi bývalo každoročné predvianočné koledovanie.

nou ústretoví, chápajú to, že sa to má robiť. Sem tam sa to niekomu nepáči, ale je to nariadenie kvôli nášmu zdraviu. Kladieme tu také otázky či majú kašeľ, dýchavičnosť, stratu čuchu alebo chuti, či boli v kontakte s osobou, chorým, či boli v zahraničí. Pýtate sa či sa aj s takými ľuďmi stretneme? Občas áno.

Viacerí prichádzajúci ľudia si aj zavtipkujú, sú veselí, prajú nám príjemný deň. Keďže nemocnica má zatvorený druhý vchod, musia prísť cez hlavný vchod. Je to kvôli tomu, že tu robíme ten filter – meriame im teplotu, dezinfikujú si ruky, pýtame sa ich na rizikové kontakty. V dobrovoľníckej službe som vyše rok – teda od minuloročného septembra. Na začiatku som podávala kávu, keď ešte nebola tá situácia, teraz už od marca, či apríla robím ten filter – tu som ako dobrovoľníčka.

Text: Mgr. Lucia Kralovičová, koordinátorka, www.dsvrba.sk

Foto: Peter Kresánek a archív Dobrovoľníckej skupiny Vŕba

AVON za zdravé prsia

Tohto roku Tak trochu inak

Kozmetická spoločnosť AVON už 135 rokov stojí po boku žien, premieňa ich túžby na skutočnosť a pomáha im pri prekonávaní vlastných obáv, vrátane obáv o svoje zdravie. V minulom roku spoločnosť Avon podporila boj proti rakovine prsníka čiastkou 6,7 milióna dolárov. Avon spoločne s Avon Foundation for Women už celkovo odovzdali viac ako 939 miliónov dolárov. Finančné prostriedky boli využité v 38 krajinách. Až 55 percent z týchto finančných prostriedkov bolo priamo darovaných vo forme grantov alebo dotácií neziskovým organizáciám.

Avon Slovensko je súčasťou celosvetovej iniciatívy od roku 1998 a za celé obdobie sa podarilo odovzdať 1,45 mil. eur na podporu vzdelávania zdravotníckeho personálu, študentov, zlepšenie kvality života a psychosociálnu podporu žien či kúpu diagnostických prístrojov, operačnej techniky a šírenie osvetu v rámci prevencie verejnosti. Medzi obdarovanými v minulosti nechýbal ani Onkologický ústav sv. Alžbety.

Na Slovensku sa AVON už viac ako 20 rokov venuje problematike rakoviny prsníka prostredníctvom projektu AVON za zdravé prsia. V rámci neho prišla aj v mesiaci október, ako mesiaca boja proti rakovine prsníka, s novou kampaňou. Kampaň sa ako každoročne zamerala na ciele, medzi ktoré patrí nielen poukázať na prevenciu, ale aj pomôcť a podporiť onkologické pacientky. A to aj napriek tomu, že heslo tohtoročného pochodu za zdravé prsia, #SPOLU, zostalo len v rovine symbolickej: 12. ročník charitatívneho podujatia sa totiž neuskutočnil...

Spoločnosť Avon sa tak celosvetovo snaží zlepšovať nielen postavenie žien, ale aj ich zdravie. Dlhodobu sa venuje problematike rakoviny prsníka a ani v čase pandémie nezabúdala na ženy, ktoré postihlo toto ochorenie. Zdravie žien a ich rodín je pre kozmetickú spoločnosť pri-

oritou. V boji s rakovinou prsníka dokážeme byť silnejší len vtedy, ak budeme držať #SPOLU.

S ohľadom na zdravie a bezpečnosť svojich zákazníkov a spolupracovníkov sa spoločnosť Avon zaviazala neusporadúvať žiadne hromadné akcie do konca roka 2020. Reaguje tak celosvetovo na súčasnú situáciu a spoločne naprieč skupinou Natura & Co., ktorej je súčasťou, napĺňa príslub usilovať sa o lepší život a podnikanie prostredníctvom ovplyvňovania sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho dopadu.

Napriek tomu, že rok 2020 mení plány a Avon Pochod sa ako podujatie neuskutočnil, boj za zdravé prsia pokračuje tiež predajom charitatívnych tričiek, ktorý je predĺžený do vypredania zásob. Každé jedno Tričko 2020 predstavuje najväčšiu pomoc a je zdrojom finančnej podpory pre OZ Tak trochu inak, ktorému Avon v rámci boja za zdravé prsia tento rok pomáha. Riaditeľka občianskeho združenia Erika Mokrá si pre pacientky pripravila "Štartovací balíček pre bezvlásky", ktorý im má pomôcť prekonať prvotné obavy. Obsahuje nielen odpovede na najčastejšie kladené otázky, ale aj darček v podobe módnej šatky a AVON rúžu.

Spoločnosť Avon, ktorá sa dlhodo- bo angažuje v boji za zdravé prsia,

Príliš mi záležalo na tom, ako vyzerám. Chcela som mať krásne dlhé vlasy, a preto som si ich dala predĺžiť. Husté a dlhé riasy, ktoré som si nechávala pravidelne lepiť. Prsia som si plánovala nechať zväčšiť. Potrebovala som byť dokonalá, vymenúva Erika Mokrá to na čom jej záležalo pred ochorením na rakovinu. Následne vysvetľuje zmeny svojich hodnôt po náročnej liečbe: Keď mi do života vstúpila rakovina, prišla som o všetky zdokonalenia. Vypadali mi vlasy, všetky chlčky, vrátane mihalníc a prišla som aj o prsník. Vtedy som pochopila, že skutočná krása ženy nespočíva v zovňajšku, ale vychádza zvnútra. Predtým som si nevážila ani silu okamihu. Bola som materiálne založená. Málo som spala a neustále som pracovala. Dnes je to trochu inak. Snažím sa myslieť na seba a zvoľniť. Nie vždy sa mi to darí, no učím sa...

v spolupráci s občianskym združením Tak trochu inak, ktoré je vyhlavateľom verejnej zbierky Avon Pochod 2020, vyzýva k podpore projektu aj zaslaním ľubovoľného finančného príspevku na účet zbierky SK29 0200 0000 0042 3147 4754 s poznámkou "Avon dar".

Viac informácií o boji #SPOLU za zdravé prsia nájdete na www.avon.sk, www.zdraveprsia.sk a Facebooku Avon za zdravé prsia.

Text a foto: Peter Kresánek

Výsledky Dňa narcisov špeciál

Predbežne okolo 250-tisíc eur

Liga proti rakovine pomáha onkologickým pacientom už 30 rokov. Okolo sedemdesiat percent finančných zdrojov používaných prioritne na realizáciu projektov pre onkologických pacientov predstavuje zbierka Deň narcisov. Vzhľadom na riziká pandémie, obrátila sa tento rok Liga s prosbou o pomoc a spoluprácu predovšetkým na obchodné reťazce. Väčšina z nich zareagovala súhlasne. Narcis sa dal získať vo väčšine prevádzok spolupracujúcich subjektov a do zbierky tiež prispieť aj priamo online alebo zaslaním SMS.

Ku Dňu narcisov v roku 2012 venovali Lige proti rakovine anonymní darcovia zlatú brošňu Narcis so 192 diamantmi. „Je to hodnota, ktorá nestarne a nestráca na cene. Nemáme teraz potrebu s brošňou niečo robiť vďaka výnosu zo zbierky“, uviedla vtedy výkonná riaditeľka ligy Ing. Eva Kováčová a doplnila: Šperk bude bezpečne uložený do času, keď bude musieť dôjsť k jeho predaju, či k dražbe.

Počas tohtoročnej verejnej zbierky na pomoc onkologickým pacientom Deň narcisov špeciál, sa predbežne vyzbieralo zhruba 250-tisíc eur. Hoci ide o pokles približne o 80 percent, Liga proti rakovine ďakuje všetkým, ktorí tento rok v rámci zbierky prispeli.

„Počítali sme so zmenou v objeme výnosu, ktorý vzhľadom na okolnosti 24. ročník zbierky prinesie. Napriek poklesu približne o 80 percent ďakujeme každému, kto i v týchto náročných časoch prispel a my urobíme všetko pre to, aby sme čo najlepšie zvládli zabezpečovať naďalej pomáhajúce projekty,“ vysvetľuje výkonná riaditeľka Ligy proti rakovine Ing. Eva Kováčová a dodáva: „Celé obdobie počas 23 rokov organizácie tejto zbierky, sme obzvlášť vďační všetkým dobrovoľníkom, ktorí sa v jediný deň v roku do nej zapájajú a pomáhajú nám získať zdroje na všetky dlhodobé realizované či nové projekty. To, že ich prínos je nenahraditeľný, potvrdil práve tento špeciálny ročník. Zbierka musela prebehnúť bez nich a to bol bezpochyby tiež jeden z dôvodov zásadného poklesu výnosu. I preto bude do konania snáď už „klasického“ a jubilejného - 25. ročníka - v budúcom roku zmena v tom, že získané zdroje budeme používať na zabezpečenie nami realizovaných projektov, ktoré

sú určené na priamu pomoc onkologickým pacientom a ich blízkym. Aktuálne nebude priestor na podporu iných subjektov“.

Finančné prostriedky vyzbierané počas tohtoročného Dňa narcisov budú použité na pokračovanie viacerých projektov, ktoré sú určené na priamu pomoc onkologickým pacientom a ich rodinám. Patrí k nim napríklad bezplatná Onkoporadňa, Sieť psychológov - bezplatné individuálne i skupinové poradenstvo, Rodinná týždňovka, Relaxačné pobyt pre pacientov, Ubytovacie zariadenia pre rodičov detí liečených na rakovinu či jednorazový finančný príspevok v hmotnej núdzi. Podporené bývajú tiež aktivity v oblasti prevencie a informovanosti verejnosti o predchádzaní onkologickým ochoreniam.

Ak potrebujete informácie, radu, povzbudenie, pomoc v riešení zložitých situácií, ktoré sa vyskytli vo vašom živote v súvislosti s diagnózou onkologického ochorenia alebo sa chcete informovať ohľadom prevencie, Onkoporadňa Ligy proti rakovine slúži práve na váš najbližší kontakt s odborníkmi na rôzne témy. V čase hodín Onkoporadne sa môžete na bezplatnej linke 0800 11 88 11 obrátiť na skúsených lekárov, psychológov, výživových asistentov a sociálno-právne poradkyne, ktorí

vám radi zodpovedia vaše otázky. Ak odborníkov nezastihnete na telefóne, kontaktovať ich môžete aj prostredníctvom mailu poradna@lpr.sk. Všetky informácie o bezplatných projektoch Ligy proti rakovine pre onkologických pacientov a ich blízkych nájdete na www.lpr.sk. Liga proti rakovine pomáha onkologickým pacientom už 30 rokov. Vláňajší 23. ročník Dňa narcisov dosiahol čistý výnos zhruba 1,084 milióna eur. Tieto zdroje umožnili nielen realizáciu dlhoročných projektov, podporu iných subjektov, ale i prídanie nových, zaujímavých programov. Umožnili poskytovať konkrétnu pomoc onkologickým pacientom, ktorá má pre nich veľký význam.

Text: Peter Kresánek

Foto: autor

Nový projekt pomoci

Koľko a ako smútime?

Liga proti rakovine pripravila tému, ktorá ešte stále predstavuje tabu - život po strate blízkeho. Vo svojom novom projekte sa zameriava na stratu blízkeho v dôsledku onkologického ochorenia. Všetci, ktorí v živote stratia milovaného človeka, či už ide o stratu starých rodičov, rodičov, životných partnerov a priateľov, v najhorších prípadoch stratu dieťaťa, prechádzajú si procesom smútenia. Tento proces je komplikovaná a vysoko individuálna skúsenosť. Každý z nás smúti jedinečným spôsobom, preto môžeme očakávať, že budeme všetci prežívať smútok v niečom inak a v niečom podobne a že niekedy môže byť pre nás ťažko pochopiteľné smútenie inej osoby.

Ako dlho to bude trvať?

Smútenie sprevádza mnoho pocitov, nových skúseností aj otázok. Jedna z najčastejších je: "Ako dlho to bude trvať?" Je takmer nemožné odhadnúť čas, ktorý by sa mohol považovať za "normálny". Práve tento časový tlak má mnohokrát za následok, že sa smútenie nevdojak ešte viac predlžuje. Preto je dôležité uvedomiť si a hovoriť o tom, že smútenie nie je lineárny proces s presne načasovanými fázami. A že každý z nás si môže dopriať toľko času, koľko sám potrebuje.

Podpora okolia časom slabne

Aj keď sa nedá definovať normálna dĺžka smútenia po strate blízkej osoby, prvých trinásť mesiacov po strate sa považuje za najkritickejších. V realite však omnoho skôr, ako táto doba uplynie, podpora okolia slabne a postupne sa sťahuje. Smútiaci sa tak môžu cítiť osamelí a opustení. Sami cítia, že pre ľudí z ich okolia už dlhodobá podpora môže byť príliš únavná a vyčerpávajúca. Nezriedka si smútiaca osoba vypočuje, že: už je čas prestať smútiť a ísť ďalej.

Mýty

Často sa pri reakciách na smútenie stretávame s niektorými mýtmi, ktoré môžu byť veľmi silné a zlým spôsobom presmerovať celý proces smútenia. Medzi najčastejšie z nich patrí:

- Bolesť pomíne, ak si ju nebude všimáť. „Pokúšať sa ignorovať bolesť, alebo brániť jej, aby bola viditeľná, z dlhodobého hľadiska len zhorší celú situáciu. Pre zdravý proces smútenia je nevyhnutné bolesť a smútok prijať a aktívne s nimi narábať,“ hovorí psychologička Silvia Schmidtmayerová.

- Je dôležité "zostať silný", ak niekoho stratíme. "Cítiť sa smutný, zmätený, vystrašený alebo zraniteľný je prirodzená reakcia na stratu blízkej osoby. Často ľudia chránia svoju rodinu a najbližších tým, že neukážu pred nimi, ako veľmi sami trpia. Ak ukážete, ako sa cítite, môže to pomôcť vám aj im,“ dopĺňa Silvia.

Udalosti ako spomienky

Smútenie nie je nemenný stav, je to proces, ktorý sa vyvíja v čase. Ako sme spomínali, ak by sme mali dať nejaký časový limit nekomplikovanému smúteniu, môžeme povedať, že zvyčajne trvá šesť mesiacov až rok. V tomto časovom rozhraní si pozostali prvýkrát pripomínajú mnohé udalosti, ktoré sa viažu k zosnulému, ale už bez neho. Prvé nedežité narodeniny, prvé Vianoce, ale aj prvé výročie úmrtia či pohrebu. Tieto udalosti môžu so sebou prinášať aj tzv. výročné reakcie. Sú to situácie, keď sa prežívanie smútku môže opäť významne prehĺbiť a oživiť.

Vždy je potrebné dopriať pozosta-

lým toľko času na smútenie, koľko sami potrebujú. Spravidla je ten čas vyrovnania sa so stratou omnoho dlhší, ako si väčšina okolia myslí. Ťažká časová uchopiteľnosť je tiež dôvodom, prečo by mala byť aj pomoc a podpora pre pozostalých k dispozícii prakticky kedykoľvek, pokiaľ o ňu pozostalý prejaví záujem a cíti potrebu jej využitia.

Jedinečný projekt Ligy proti rakovine

Jeden z najnovších projektov Ligy proti rakovine, jediný svojho druhu na Slovensku, je podpora príbuzných po strate blízkeho v dôsledku onkologického ochorenia. „Liga proti rakovine prišla minulý rok s iniciatívou organizovať sedenia pozostalých, ktorí prechádzajú ťažkým životným obdobím,“ informuje Ing. Eva Kováčová, výkonná riaditeľka Ligy proti rakovine.

Ako pilotný projekt LPR realizovala diskusiu so psychologičkou Silviou Schmidtmayerovou na tému: Ako vnímame stratu. V diskusii sa hovorilo o tom, čím prechádzame, keď prežívame stratu. O tom, aké miesto má v našom živote a ako sa k nej stavíme. Ako ju prijať. Na diskusiu nadviazala možnosť prihlásiť sa na pravidelné stretávanie s ľuďmi, ktorí zažili stratu blízkeho pre onkologické ochorenie.

Podporné skupiny pod vedením psychologičky sa začali konať v Centre pomoci LPR v Bratislave (vzhľadom na zložitosť situácie odporúčame záujemcom sa vopred o možnostiach účasti informovať). Na stretnutiach sa dá v bezpečnom prostredí zdieľať pocity s ľuďmi v rovnakej situácii. Každý môže porozprávať svoj príbeh straty a to, ako sa s ňou vyrovnáva. Účastníci sa zároveň vzájomne podporujú a inšpirujú. To všetko je doplnené o odborný pohľad psychologičky, ktorá členom skupiny pomáha porozumieť aktuálnej situácii a poskytuje im vhľad do situácie z odbornej stránky - zároveň celé stretnutia tematicky vedie.

Mgr. Petra Benczyová,
PR manažérka LPR

European Commission

EURÓPSKY PLÁN BOJA PROTI RAKOVINE USILUJME SA DOSIAHNUŤ VIAC

#EUCancerPlan

Prečo potrebujeme Európsky plán proti rakovine?

"Rakovina" predstavuje viac než **200** ochorení

1,3 milóna Európanov zomrie každý rok na rakovinu

Ročne je diagnostikovaných **3,5** miliónov nových prípadov rakoviny

40 % ľudí je počas života vystavených riziku rakoviny

4 z 10 prípadov rakoviny sa dá predísť

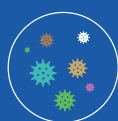
... iba **3 %** zdravotníckych rozpočtov ide na podporu zdravia a prevenciu

Ak nebudeme konať teraz, počet nových prípadov sa do roku 2035 zdvojnásobí

Celkový ekónomický dopad rakoviny v Európe je **100 miliárd eur** ročne

Európsky plán boja proti rakovine navrhuje aktivity pre všetky fázy ochorenia

PREVENCIA

- ◆ 4 z desiatich prípadov rakoviny sa dá predísť. Plán sa sústreďí na:
 - ◆ úlohu daní z tabaku a alkoholu
 - ◆ zníženie expozície na karcinogény v pracovnom a životnom prostredí
 - ◆ podporu zdravej výživy pomocou stratégie "z farmy na tanier"

DIAGNOSTIKA

- Riešenie nedostatkov vo vedomostiach
- Skrátenie času na detekciu digitalizáciou
- Technická podpora členských štátov
- Zníženie nerovností pomocou regulačných opatrení

LIEČBA

- ▶ Časová optimalizácia liečby
- ▶ Stimuly pre inovácie
- ▶ Farmaceutická stratégia pre dostupnú liečbu
- ▶ Podpora Európskeho dátového priestoru pre výmenu skúseností a výskum

KVALITA ŽIVOTA PACIENTOV A PREŽIVŠÍCH

- + Zlepšenie kvality života pacientov a preživších
- + Zákaz diskriminácie
- + Psychologická podpora
- + Podpora návratu do práce

Health and Food Safety

"4. februára - na Svetový deň rakoviny - začneme diskusiu o Európskom pláne pre rakovinu. Chcem, aby táto diskusia bola maximálne inkluzívna a dovolím si pozvať každého, koho sa to týka alebo má zaujem, aby sa zúčastnil/a a prispel/a k tomu, že tento Plán bude maximálne ambiciózný."

Komisárka Stella Kyriakides, 10. decembra 2019 v Európskom parlamente

Časová os

4. február, Svetový deň rakoviny: Európska komisia spustila verejnú konzultáciu o Európskom pláne boja proti rakovine (trvanie 12 týždňov)

Marec - jún: Cieľené konzultácie so zainteresovanými skupinami vrátane členských štátov

31. máj: Svetový deň bez tabaku

Prijatie a predstavenie komunikačného a akčného plánu Komisiou

Počas celého roka: Komisárka navštíví členské štáty a vedie dialóg s občanmi

Február

Marec

Máj

Jún

25. - 30. máj: Európsky týždeň proti rakovine

Výskum a inovácie

EÚ Plán proti rakovine:

- Úzko previazaný na **Misiu proti rakovine** (Horizon Europe)
- Podporuje **výskum a inovácie**
- Pomáha **spoločnosti a občanom**

79. výstava Umenia, ktoré lieči v OÚSA

Unikátne šperky

V Onkologickom ústave sv. Alžbety, v jeho Preventívnom centre, je od 22. októbra nainštalovaná v poradí už 79. výstava z voľného cyklu Umenia, ktoré lieči. Výstava predstavuje vo fotogalérii výber unikátnych šperkov klenotníkov a zlatníkov rodiny Mikušovcov a ich spolupracovníkov. Najnovšia výstava slovenských, majstrovsky navrhnutých a stvárnených výnimočných šperkov, tak kontinuálne pokračuje v celom cykle prezentácií umenia, ktoré sprostredkovane lieči. Výstava je verejnosti bezplatne prístupná v čase prevádzky Preventívneho centra (za dodržania príslušných protiepidemiologických opatrení).

statný unikát, však sprístupňujeme verejnosti prostredníctvom cyklu v našom ústave prvýkrát. Najnovšou výstavou „Umenia, ktoré lieči“, keďže je to prvá prezentácia u nás tohto druhu, vyrovnávame tiež určitú podlžnosť voči niekoľkým stovkám, do súčasnosti na Slovensku pôsobiacim, návrhárom a zhotoviteľom umeleckých šperkov.

Z pohľadu viacerých aspektov sa Mikušovci, vystavujúci svoje trblietavé, žiariace diela v Onkologickom ústave sv. Alžbety, radia spomedzi tvorcov šperkov k tým najvychytenejším. Príťažlivosť ich produktov umocňujú desaťročia výrobných tradícií. Dostupnosť a výnimočnú doživotnú záruku a servis k šperkom z tvorby Mikušovcov zabezpečuje ich celoslovenská sieť kamenných predajní (len v Bratislave ich nájdete dve: neďaleko od ústavu na Dunajskej ulici a v obchodnom centre Eurovea).

Mikušovci sú známi tiež tým, že drahé kamene pre svoje šperky nakupujú, ako jediní členovia zo Slovenska, priamo na diamantovej burze v Antverpách, kde majú svoje pracovisko. Šperky zasa vyrábajú vo vlastnej klenotníckej dielni v Trenčíne. Vo svojej réžii tak zabezpečujú nielen ich unikátny dizajn, ale aj špičkovú kvalitu a precíznosť vyhotovenia.

Zlatníctvo

je remeslo a umenie, ktoré sa zaoberá spracovaním drahých kovov, zlata, striebra, platiny a podobne, na ozdobné predmety, prstene, náušnice, náramky, retiazky, sponky, poháre, sošky atď., oddávna v tesnom spojení s klenotníctvom, s ktorým sa však už dnes často stožňuje. Spracovanie zlata siaha až do najstaršieho dávnoveku a vyvinulo sa najprv v krajinách, kde sa zlato vo väčšom množstve nachádzalo rýdze. Staré kultúrne ázijské národy a starí Egypťania boli už majstrami v spracovaní zlata a de-

V súčasnosti šperky plnia, ako ozdobné predmety osobnej spotreby, v rôznych podobách (prsteň, náramok, náušnice, retiazka, brošňa, prívesok a podobne) najmä dekoračnú funkciu. Vždy tomu tak ale nebolo. Dlhú dobu fungovali šperky aj vo funkcii plátidla. Využívali sa tiež na praktické účely (napríklad ako spony alebo pracky). Niektoré kultúry im pripisovali aj ochranné schopnosti. Neskôr ich funkčná stránka ustúpila do úzadia a šperky sa začali vnímať čoraz viac ako ozdobné predmety.

Šperk zhotovený z drahých kovov, či drahokamov môže aj dnes za určitých okolností úspešne plniť tiež funkciu zachovania, či dokonca zvyšovania hodnoty. Šperky sa tak tiež stali symbolom spoločenského postavenia ich nositeľa. Šperk ako symbol prípadne sprostredkuje aj informácie o postavení či pozícii ich nositeľa. Kresťanský krížik tak môže vyjadrovať príslušnosť k náboženstvu alebo obrúčka manželský zväzok.

Šperk unikát, ktorý je stvárnený v symbióze návrhára spolu s tvorcom zlatníkom, je dokonca vníma-

ný (už naprieč storočiami dozadu) ako plnohodnotné umelecké dielo. Práve výber takýchto unikátnych šperkov z tvorby rodinnej firmy trenčianskych klenotníkov a zlatníkov Mikušovcov: Ivana, Martina, Ivety a ich tímu vám prostredníctvom 79. výstavy „Umenia, ktoré lieči“ najnovšie prinášame...

Počas vyše dvoch desaťročí, pri takmer osemdesiatich výstavách cyklu Umenia, ktoré lieči, sme v Onkologickom ústave sv. Alžbety predstavili stovky umeleckých artefaktov: počnúc maľbami, grafikami a pokračujúc, okrem iných, fotografiami cez plastiky až napríklad po čipky.

Priaznivé podmienky Cyklu „Umenia, ktoré lieči“ v Onkologickom ústave sv. Alžbety dlhodobo vytvára Rehoľa sv. Alžbety rovnako ako konatelia ústavu doc. MUDr. Juraj, Kaušitz, CSc., (iniciátor cyklu výstav) a RNDr. Ing. Pavol Švec, CSc.

Výnimočné, umelecky stvárnené šperky, z ktorých každý je samo-

korovali zlatníckymi ozdobami aj steny, brány, nádoby či nábytok. Pri vykopávkach bolo objavené značné množstvo zlatom ozdobených zbraní, vojnových nástrojov a šperkov, veľmi umne vypracovaných. Napríklad už Šalamún povolal na zlatnícku výzdobu jeruzalemského chrámu umelca z Týru.

Klenotníctvo

(fr. bijouterie, angl. jewelry, nem. Juwelierkunst) bolo v minulosti považované za časť zlatníckeho umenia, ktoré sa zaoberá výhradne zhotovovaním šperkov z drahých kameňov a ich zasadzovaním do vzácnych kovov. V staroveku Gréci a Rimania vyrezávali z drahokamov najviac prehĺbiny (in-taglie) a vypuklé tvary (kameje), najčastejšie figurálne. V stredoveku

používali klenotníci so zvláštnou záľubou drahokamy poglobulé, hladené (mugle). Brúsenie drahokamov s výraznými fazetami (hladkými plochami) sa rozšírilo až na prelome 19. a 20. storočia.

Kontakt: www.mikusdaimonds.sk

Text: Peter Kresánek

Foto: archív Mikuš Daimonds

Principessa del Lago - unikátna juhomorská kultivovaná perla a prírodné diamanty osadené v bielom zlate.

Smaragdový set Eternity of Columbia - prírodné kolumbijské smaragdy (spolu 11 karátov) a diamanty (spolu 21 karátov) osadené v bielom zlate.

Perlová súprava Meridian - juhomorské kultivované perly a prírodné diamanty osadené v bielom zlate.

Diamantový prsteň Emphasis - prírodné žiarivé žlté a bezfarebné diamanty osadené v bielom zlate.

Rubínový prsteň Match - prírodný barmský rubín (3 karáty) a diamanty osadené v bielom zlate.

Smaragdový prsteň Morvena - prírodný smaragd a diamanty osadené v bielom zlate.

Perličky o klenotoch a ich zhotoviteľoch na našom území

ale aj zlatnícke dielne a mincovne. K najvýznamnejším na Spiši patrí od 16. storočia Levoča. Z banských miest najmä Banská Štiavnica, Banská Bystrica a Kremnica (mincovňa). Zlatníckymi a medailérskymi prácami sa od polovice 18. storočia presadila v nadväznosti na viedenský cisársky dvor Bratislava. Ďalšími centrami boli tiež: Bardejov, Dunajská Streda, Kežmarok, Košice, Komárno, Krupina, Levoča, Mošovce, Nitra, Prievidza, Rimavská sobota, Prešov, Rožňava, Trenčín, Trnava...

Do najnovšej histórie slovenského umenia tvorby šperkov sa zapísali osobnosti pôsobiace okrem iného v zákazkovej dielni podniku Zlatokov. Medzi nimi napríklad Miloslav Blaho (*1940 - †2012), Ludovít Malán (*1929 - †2007) či Ján Zavadsky (*1922 - †2012). V tvorivej dielni Zlatokovu nadobudol prvé praktické skúsenosti v obore, po absolvovaní vysokej školy technickej, aj Ivan Mikuš - zakladateľ trenčianskej rodinnej firmy a následne v roku 2002 aj znaleckej organizácie a laboratória Slovenský gemologický inštitút (gemológia - veda o drahých kameňoch). Špecializované vzdelanie a prax si potom neskôr rovnako ako jeho syn Martin doplnil v zahraničí. Predovšetkým štúdiom na súkromnej škole Didattica Gemmologica pri talianskom meste Cortina. Oboch tiež ďalej zdokonaľoval v obore významný špecialista z Talianska, predstaviteľ

Otec a syn: Ivan Mikuš a Martin Mikuš vo svojom pracovisku na najstaršej diamantovej burze na svete v belgických Antverpách (pôsobí od roku 1893), ktorej sú zo Slovenska jedinými členmi.

Od 11. storočia sa viaceré dobové kroniky zmieňujú o obchodovaní so zlatými a striebornými predmetmi medzi Uhorskom a Nemeckom. Na území dnešného Slovenska vznikali už koncom 13. storočia prvé remeselné spolky - náboženské bratstvá. Ako ďalej informuje na svojej internetovej stránke Cech zlatníkov a klenotníkov Slovenska, najväčší rozmach cechov na našom území v minulosti zaznamenávame za vlády Karola Róberta z Anjou 1308-1342 a jeho syna Ludovíta I. Veľkého 1342-1382. Začiatkom 14. storočia je tu už listinami doložená existencia prvých zlatníckych cechov ne-

meckého typu. Cechy sa zakladali najmä na ochranu remeselníkov - majstrov pred fušermi a prištípkármi. Chránili lokálny trh pred dovozom a podporovali samostatné podnikanie.

Slovenské zlatníctvo má vlastnú dynamiku vývoja danú dvoma ťažobnými a spracovateľskými oblasťami. O ich význame svedčia obchodné a umelecké kontakty nielen so susednými krajinami ale aj s Nemeckom a Talianskom. Prvou enklávou bol Spiš. V banských mestách v Slovenskom Rudohorí sa od 15. storočia nesústreďovala len ťažba a zlievanie drahých kovov,

Medzinárodného gemologického inštitútu (IGI) docent Luigi Constantini. Odbornej ale i laickej verejnosti aj na Slovensku je známy tiež svojou bádateľskou činnosťou a publikáciou: Slovenský opál. Znovuobjavenie kráľovského drahokamu. ViViT Kežmarok 2005, 282 s.

Táto kniha už vyšla tiež v angličtine a vyvolala značný záujem. Prípomína, že Slovensko je tiež známe vo svete najstaršími (historicky doloženými) baňami na drahé kame-

ne – opály v Dubníku pri Prešove. Oblube sa tešili už v antike. Predpokladá sa, že skrášľovali i diadém egyptskej Kleopatry. Rímsky senátor Nonius mal zasa opál ako orech za dva milióny sestercii (dnes zhruba 2,2 milióna €). Aby oň neprišiel, utiekol do zahraničia. Milovníkmi opálov z nášho územia boli i manželka Napoleona francúzska cisárovná Jozefína či cisárovná Mária Terézia. Unikátne ručne zhotovené šperky so slovenským drahým opálom má napríklad aj Jacqueline

Bisset, Chiara Caselli alebo Gérard Depardieu.

Zakladateľ laboratória Slovenského gemologického inštitútu Ivan Mikuš a jeho syn Martin Mikuš sa ako prví Slováci tiež stali plnohodnotnými členmi Antverpskej diamantovej burzy (Diamantclub van Antwerpen).

Text: Peter Kresánek

Foto: archív Mikuš Daimonds

Citrínový náhrdelník Blanchet – prírodné citríny, rutilizované kremene a osadené v žltom zlate.

Perlový náhrdelník Silky Crown – šnúra tahitských perál a morských perál Akoya s uzáverom z bieleho zlata.

Diamantové náušnice Resistance – prírodné žlté a bezfarebné diamanty osadené v žltom zlate.

ISG
EXECUTIVE SEARCH

EXECUTIVE SEARCH

ISG spol. s r.o.
Štefánikova 19
811 05 Bratislava I
tel./fax: +421-2-5249 9218
e-mail: isg@isg.sk

www.isg.sk

47A

Spoločnosť Teas spol. s r.o. už viac ako dve desaťročia pôsobí na slovenskom trhu ako významný, nezávislý distribútor, zastupujúci popredných európskych výrobcov v oblasti kozmetiky a potrieb pre matku a dieťa. Spoločnosť bola založená v roku 1994. Svojim obchodným partnerom ponúkame na báze exkluzivity komplexnú starostlivosť o ich značky vrátane distribúcie, marketingu a logistiky.

TEAS, spol. s r.o.
Sídlo firmy
Priemyselná 8
900 27 Brenolákovo

**TEL.: + 421 (0)2 4445 8274,
E - mail: recepacia@teas.sk**

132A

Rozbaľte to

s darčekom od SUZUKI

Pripravte sa na poriadnu vianočnú nádielku!

Kúpte si od 1. novembra do 24. decembra SX4 S-Cross, Ignis, Swift alebo Vitaru a jeden z vás získa peniaze za auto späť.

K novej Vitare a SX4 S-Cross vám teraz pribalíme:

- zľavu z ceny až do výšky 2 570 €
- zimné kolesá s pneumatikami Yokohama v hodnote 800 €
- tankovaciu kartu s kreditom 300 €
- leasing bez navýšenia

Poponáhľajte sa! Výherca bude známy po žrebovaní 8. januára 2021.

Všetky podrobné informácie o súťaži nájdete na www.suzuki.sk. Zimné kolesá a tankovaciu kartu získa prvých 150 zákazníkov, ktorí si kúpia Vitaru alebo SX4 S-Cross. S programom Easy Way získate zdarma tri roky záruky a sedem rokov poistenia na motor, turbo, prevodovku a systém Mild Hybrid. Emisie CO₂ 117 – 145 g/km, kombinovaná spotreba paliva 4,9 – 6,4 l na 100 km. Ilustračné foto.

EASY WAY
3+7
 ROKOV
 NA MOTOR A PREVODOVKU

Duslo, a.s. je výrobcou hnojív európskeho významu a globálnym dodávateľom gumárskych chemikálií. Okrem priemyselných hnojív a gumárskych chemikálií vyrába polyvinylacetátové a polyakrylátové lepidlá (Duvilax®), disperzie, produkty horčíkovej chémie a špeciálne výrobky. Sme súčasťou nadnárodného koncernu AGROFERT. Duslo, a.s. bolo založené v roku 1958 a patrí k najväčším chemickým podnikom na Slovensku.

Spoločnosť má hlavné sídlo a výrobné jednotky v tesnej blízkosti mesta Šaľa, neďaleko Nitrý. Časť výroby sa realizuje aj na pracoviskách v Bratislave (bývalý areál Istrochem) a v Strážskom (areál Chemko).

Za naše hlavné úlohy a ciele považujeme:

- investície do rozvoja zamestnancov, líderstvo v odmeňovaní zamestnancov,
- znižovanie negatívneho vplyvu výroby na životné prostredie,
- investície do nových najmodernejších technológií šetrných k životnému prostrediu
- neustály vývoj nových produktov podľa požiadaviek zákazníkov,
- finančná a materiálna podpora regiónov, v ktorých pôsobíme,
- intenzívna spolupráca so strednými a vysokými školami,
- podpora študentov formou brigád, odbornej praxe a štipendií.

Prechádzame generačnou obmenou, preto **trvale prijímame uchádzačov**:

- so stredoškolským vzdelaním v odbore:
 - chemik
 - elektrikár
 - obrábač kovov
 - strojný zámočník
 - železničiar
- s vysokoškolským vzdelaním technického zamerania v oblasti:
 - chémia
 - strojárstvo
 - elektro
 - meranie a regulácia

Prax a odborné skúsenosti sú vítané, vo väčšine prípadov však nie sú nevyhnutnou podmienkou prijatia.

V prípade záujmu stať sa členom našej „rodiny“, zašlite žiadosť a profesný životopis na e-mailovú adresu personalne@duslo.sk alebo poštou na adresu: Personálny odbor, Duslo, a.s., 927 03, Šaľa. Informácie o voľných pracovných miestach nájdete na stránke www.duslo.sk v sekcii „Kariéra“.

Čítanie na pokojné zimné večery

Ročné predplatné iba 10 €
Objednávky prijíma každá pošta
predplatne@slposta.sk

www.facebook.com/zrelycitatel
www.revue50plus.sk

bedeker zdravia

Bedeker zdravia do každej ordinácie
za 15,-€ ročne.

Objednávky na: bedekerzdravia@bedekerzdravia.sk

**automatizácia - elektrosystémy - meranie - regulácia
štúdie - projekty - dodávky - montáž - oživenie - servis**

www.ppa.sk

PPA CONTROLL, a.s., Vajnorská 137, 830 00 Bratislava, tel.: 02 / 492 37 374, fax : 02 / 492 37 313, e-mail: ppa@ppa.sk